

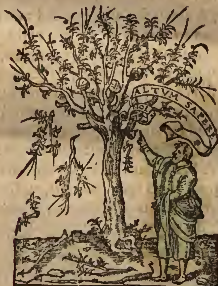

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 A
42

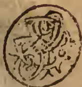

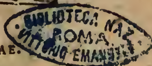
DE LATINIS ET GRÆCIS nominibus arborum, fruticum, herbarum, piscium, & auium liber: ex Aristotele, Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Aëtio, Paulo Ægineta, Actuario, Nicandro, Athenæo, Oppiano, Æliano, Plinio, Hermolao Barbaro, & Iohanne Ruellio: cum Gallica eorũ nominum appellatione.

QVARTA AEDITIO.

LVTETIAE.

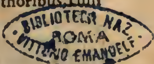
Apud Carolum Stephanum, Typographum Regium.

M. D. LIIII.

LECTORI S.

EGO verò quod vobis nauare possum, quàm mediocre, & tenue sit intelligo, sed quod efficere possum, non committam, in eo, vt diligentiam meam requiratis. Conquerebantur multi, nomina ignorari, quibus arbores, frutices, herbæ, pisces, aues appellarentur, háncque vnam̃ causam esse afferebant, cur earum rerum natura nobis incognita esset, sine quarum cognitione, iucunda vita esse non potest. Curauimus itaque totam eam rem ex Græcis & Latinis authoribus vobis describi: etymónque, quod voces ipsæ habeant, ex Grammaticorum commentariis adscribendum putauimus. Valete, & his fruimini.

DE ARBORVM, FRVTICVM, herbarúmque nominibus, tam Latinis, quàm Græcis, ex variis & receptis authoribus, cum Gallica eorum appellatione.

A

Abies, ἐλάτη, *Sapin*. Hæc arbor multis verbis deſcribitur à Plinio lib. 16. cap. 10. Abies autem à proceritate, quòd in cælum abeat, dicta eſſe videtur.

Abrotonũ, vel, vt loquitur Theophraſtus, Abrotanum mas, ſarmentoſum, gracilibus ramis, vt Abſinthium. *Auronne*.

Abrotonum fœmina, in arbuſculam fruticans & candicans. *petit Cyprez*. Scholiaſtes Nicandri in Theriacis Abrotonum dictum ſcribit, διὰ τὸ ἁβρὸν καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι πρὸς ὄψιν. id eſt, quòd ſit delicatum aſpectu & tenerum.

Abſinthium quum ſimpliciter profertur, à veteribus Ponticum omnium præſtantiſſimum intelligitur, quod *Meſues* Romanum appellat.

Abſinthium marinum, ſiue Seriphium, *Barbotine*, Mort aux *uers*.

Abſinthium Santonicum in Aquitania *Santenique* appellatur.

Abſinthiũ vulgare, quod Galli *Aluynam* ab Aloës amarore vocant, non videtur ab antiquis inter abſinthia comprehenſum, niſi id eſſe velimus, quod Dioſcorides βαρύπικρον vocatum fuiſſe ſcribit. Abſinthium autem Grammatici à comicis ἀπίνθιον dictum, id eſt, quod nemo bibere poſſet, ſcribunt: vel ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι, per antiphraſin, quòd nemo id attingat.

Acacia, quãdoquidem vera (quæ ex ſpina Ægy-

ptia fiebat) deeſt, nunc apud nos ſuccus pruni ſyl-ueſtris dici poteſt. *Le ius des petits pruneaulx cuicts, qui croiſſent es hayes & buiſſons, meſmement quand ils ne ſont du tout meurs.*

Aconitum lycoctonum, Id eſt Occidens lupos, Luparia. *L'herbe au loup.* Aliud eſt Pardalianches, quòd eo pardi necentur. Officinæ quædam *uuam uulpicam* vocant. Theophraſtus lib. 9. de hiſtoria plantarum, & eum ſequutus Nicandri interpres, Aconitũ nomen habere ab Aconis Periãdinorum pago, qui ad Heracleam Ponti eſt, vbi Hercules ab inferis Cerberum abduxit, ex cuius ſpuma Aconitum natum eſt, ſcribunt. Ouidius ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id eſt, à cautibus deductam eſſe ſenſit, 7. Metamor. Quæ quia naſcũtur dura viuacia caute, Agreſtes aconita vocant. Grammatici ἀκόνιτον dici putant, ὅτι ἀκαταπάλαιστον καὶ ἀήττητόν ἐστιν· ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀθλητῶν, ὧν οἱ νικηταὶ ἀήττητοι ὄντες οὐ κονιορτοῦνται. Id eſt, Aconitum dictum eſt, quòd vinci non poſſit: tranſlato ſermone ab athletis, qui cùm inuicti fuerint, puluere non inſperguntur. Viſa eſt hîc herba, è montibus Burgundiæ aduecta, cui rectè omnia à Dioſcoride de Aconito ſcripta conueniũt: niſi quòd nondum experimento probatum eſt, ea lupos aut canes interimi.

Acorus vel Acorum, *Flambe baſtarde, ou Glayeul de riuiere & de marez, & le Galanga maior des apotiquaires.* Quanquam periculoſum eſt pro Acoro capere Iridem illam paluſtrẽ, *la Flambe de riuiere:* propterea quòd earum herbarum qualitates contrariæ ſunt. Acorus enim calidus eſt: Iris verò illa aquatica frigida eſt.

Acte, Latinè Sambucus, *Suzeau, Seu.*

Acylon, fructus arboris phellodryos, id eſt ilicis,

quæ propriè Suber dicitur. *Le fruict de l'arbre qui porte le liege.*

Acynos, herba vſqueadeò ſimilis Ocymo, vt à multis putetur eſſe Ocymaſtrum. *Herbe tant ſemblable au Baſilic, qu'aucuns diſent que c'eſt Baſilic ſauuage.* In quibuſdam locis Galliæ appellatur Minutũ Ocymum, *Baſilic menu.*

Adiantum album, eſt herba, quam Gaza apud Theophraſtum vertit Capillum Veneris, nomine vulgo recepto.

Adiantum nigrum, vulgò *Polythrichon* dicitur. aliæ ſpecies ſuo ordine exponentur. Adiantum autem interpres Nicãdri ſcribit dictum eſſe παρὰ τὸ μὴ διαίνεσθαι, ἢ βρέχεσθαι ὑπὸ ὑετοῦ καὶ δρόσου· τοῖς φύλλοις γὰρ αὐτοῦ ῥανὶς οὐκ ἐφιστανεῖ. Id eſt, quòd non humectetur, aut irrigetur à pluuia & rore: foliis enim eius aſpergo non inſidet.

Andrachne, Latinè Portulaca, *Pourpier.* Serenus vocat Pulli pedem, quaſi dicas *Poullepied*: quòd ea herba, præſertim quæ in vineis naſcitur, pulli pedem figura referat. Hæc herba αἱμωδίαν, id eſt, dentium ſtuporem, à rebus acidis, acerbis, & auſteris ſanat.

Ægilops, Auena ſterilis, & frugum, vt Theophraſtus 5. de cauſis plantarum ſcribit, peſtis. Feſtucago à Columella dicitur, quam rura quædam Gallica *Folle auoine* vocant: *laquelle en aucuns pays eſt appelee Hauron.* Sic autem dicta creditur, quòd oculorum fiſtulis (quas αἰγίλωπας Græci vocant) medeatur.

Ægîrus, Populus nigra, *Peuplier noir, que aucuns nommens du Lauron.* Ad hanc arborem refertur ea populi ſpecies quæ Trembla dicitur. αἰγείρου ἄνθη, id eſt, flores, ſeu σφαίρια, id eſt, pilulæ primo partu fo-

liorum enascentes:Oculi populi in officinis pharmacopolarum dicuntur.

Æra,Latinè Lolium, pestis est etiã tritici & hordei,quæ ab aliis *Yuraye*,ab aliis *Nielle* dicitur.

Agallochum,*Est ce que les Apotiquaires auecques Aetius & Actuarius,appellent lignum Aloes,duquel on faict des parfums merueilleusement odorans.Aucuns des Cheualiers de Rhodes ont des patenostres de ce bois,& les dames en Italie communeement en ont,comme chose bien riche.* Quod verò nũc ostenditur in officinis, est verius Aspalathũ acre & austerum.

Agaricum, est fungus innascens arboribus glãdiferis,Ilicibus,Abietibus,& Laricibus,vulgò *Agaric*. Quod olim mittebat Agaria Sarmatiæ regio, nunc suppeditant Alpes.

Agasillis,*L'arbrinceau qui porte la gomme,que les Apotiquaires appellent Ammoniacum.*

Agrostis, Latinè gramen, vulgò *Dens canis* dicitur, quòd genicula & internodia huius herbæ, canis dentes figura & albore referant.Multiplex autem est.Aliud Panici more paniculas habet:aliud Arundini proximum est, aliud humi serpit, diciturque à quibusdam Vigoron, quòd vigeat, & in agris immortale sit.Ἄγρωστις verò dicitur παρὰ τὸ ἱστάναι περὶ τὸν ἀγρὸν,quòd in agro consistat.

Aeizoon maius, Latinè Semperuiuum. Sedum maius,vulgò *Ioubarbe*,quasi Iouis barba.

Aeizoon minus,vulgò *Vermicularis*.

Aeizoon hortense,vulgò *Trique madame*.

Alcea, *Guimauue sauuage*: Vngarica herba ab Italis dicitur. Alcea autem παρὰ τὴν ἀλκὴν, id est,à robore dicitur, quòd fortiter dysenteriis & ruptis medeatur.

Alypum exponitur ab Actuario medico *Turbith*

album. Nominis autem ratio significat, ὡ μὴ παρ' ὁ πένθη λύπη, id est, quod mœstitia vacat.

Alysson quibusdam putatur *Chanure sauuage*, aliis *Rubia minor*, aliis *Syderitis tertia*, aliis *Cruciata*, cui multum similis est. Sic autem dicitur (vt ait Galenus) quòd mirificè morsos à cane rabido curet. λύσσα enim rabiem significat. Multa de hac lege 2. Antidot. Galeni. Plutarchus Sympos. lib. 3. Alysson inter herbas eas numerat, quæ solo contactu, habitúve, aut aspectu prodesse homini possunt: nunc tamen contra rabidi canis maleficium sumitur.

Allium, σκόροδον, *Aulx*. Est & herba, quæ quia olet Allium, Alliaris, vel Alliaria dicitur.

Allium Vlpicum Columellæ, quasi dicas Punicũ. Dicitur Græcis ἀφροσκόροδον, quòd ei trito multa spuma increscat.

Alnus, κλήθρη, Gallicè *Aulne*.

Aloë, quia viriditate psittacum refert, vulgò *Perroquet* dicitur.

Alopecûrus, Latinè Cauda vulpina, herba similis omnino tritico, nisi quòd hirsutior sit, & foliũ ei latius sit, vt caudam vulpinam referat.

Alsine, Gallicè, *Mourron*, quod vocabulum factum est à muris aure. Itali vocant *Pauerinam*, quasi dicas gratam & iucundam pullis anserum. Sic autẽ dicta est, quòd τὰ ἄλση, id est, loca vmbrosa & opaca amet. Gaza vertit auriculam muris.

Althæa, *Guimauues*, quasi dicas Maluauiscũ: propterea quòd eius radice paretur viscum. Theophrastus lib. 9. de historia plantarum μαλάχην ἀγρίαν, id est, agrestem maluam esse dicit: Galenus ἀναδενδρομαλάχην, Id est, maluam arborescentem appellat. Virgilius & Palladius hanc herbam Ibiscum vocãt. Dicitur ἀπὸ τοῦ ἀλθαίνειν, id est à medẽdo.

Alumē, *Alun*: συνήθεια, ἀπὸ τῦ σύφειν, id eſt, ab aſtringendo, Græcis dicitur.

Amaranthus, præſertim purpureus, *Paſſeuelours*, à priuatiua particula α, & verbo μαραίνεσθαι, quaſi non marceſcens.

Amarāthus luteus, vulgò *Stœchas citrina*. Ea autē planta frequens eſt apud Santonas, & in Gallia Narbonenſi. Quidam Amaranthum eundem cum Heliocryſo, alii cum Chryſocome faciunt.

Amaracus, Dioſcoridi eſt noſtra Maiorana, quā Græci σάμψυχον vocant. Amaracus autem Galeni, eſt ea ſpecies Partenii, quæ folia habet Coriandri, & dicitur Matricaria.

Ambroſia, vulgò *Ruta uinacea*, & *Herba uini* dicitur: nam odore vinum imitatur, vt quidam, Plinio authore, βότρυν appellarint.

Ambubeia, ea eſt cichorij ſylueſtris ſpecies, quā Græci à multo amarore πικρίδα dicunt: alii volunt eam eſſe ſpeciem, quæ vulgò *Dens leonis*, & *Piſſe en lict* dicitur.

Ammi, ea eſt planta quæ à vulgo pharmacopolarum *Ameos* appellatur.

Amygdalus, *Amandier*.

Amylum, Amydon, ſic dictum, quòd ſine mola fiat: nam factitium eſt, & ex medulla tritici præſertim trimeſtris paratur.

Amomum, aliis dicitur herba Hieroſolymitana, aliis herba quæ fert roſam Hiericūtis. Amomi vua ſæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quòd racematim velut in vua cohæreat. Habemus Amomi ſemen præſtantiſſimum.

ἄμπελος λευκή, id eſt, Vitis alba: Brionia, *Couleuree*: aliis *Feu ardent* dicitur, à vi baccarum eius rubentiū vrente. Dicitur & Pſilothrum, quòd ex eius acinis

coria depilentur. describitur elegantissimè à Columella in horto suo.

ἄμπελος μέλαινα, Vitis nigra: Viburnum, *Viourne, espece de Couleuree, qui ha les racines & fruict noir*: neque alia re differt à vite alba, nisi quòd hæc sit radice alba & fructu rubente: illa radice & fructu nigris fit. Qui putant vitem nigram esse nostrum Hobelonum, falluntur: nam Lupus salictarius non fert racemos, sed semina foliacea.

Ampeloprason, Porrum vineale & agreste, simillimum ophioscorodo, folio porri, sed angustiore: vulgò *Cepa canina*.

Anagallis fœmina, flore cæruleo est: mas verò puniceo. Vtraque planta dicitur *petit Mourron*, & *Mourron quarré*. Quidam hanc herbam per Corchorum à Nicandro in Theriacis significatam existimant.

Anagyris, frutex assurgens ad paruæ arboris altitudinem, folia agni casti habens, fructúmque ferens in siliqua, vt faba. Quæ verò planta vulgò *Lignum fœtidum* dicitur, ab Anagyri longissimè differt. Nomen ex eo inuenit, quòd excitata teterrimum odorem emittat.

Androsemum, species Hyperici, *espece d'une herbe nommee Millepertuis*. Vox autem significat ἀνδρὸς αἷμα, id est, hominis sanguinem: nam hæc plãta trita hominis sanguinem refert.

Anchusa, *Orchanetta* vulgò dicitur. huius radice mulieres faciem inficiunt cum aqua & cerussa. Thomas Magister contendit dicendum esse more Attico ἔγχουσα, vnde verbum ἐγχουσίζειν, id est, fucare. ἔγχουσαν autem deducunt παρὰ τὸ ἐν τῇ ῥίζῃ ἐρυθρὸν ἔχειν.

Anemone satiua flore est purpureo, & Corian-

dri folio,vulgò *Herba uenti*. flores à rusticis appellantur *Coquelourdes*.

Anemone syluestris triplex est, flore purpureo, ceruleo,& albo: Rura eius flores *Rubis & Passefleurs* vocant. Plinius Anemonem dictam putat, quòd flos nunquam, nisi flante vento, se aperiat. Gaza vertit Fremium.

Anethum, *Anet*.

Anisum,humilius Anetho, *Anis*. Nicāder in Theriacis *αἴνησον* scribit per η,nisi mendum sit: cuius radices venenatis resistere scribit: appellatur & Fœniculum Romanum.

Anonis, vel Ononis, vulgò *Resta bouis, & Remora aratri*, quòd, si in eam incidat arator, boues remoretur. Quidam deducunt ἀπὸ τοῦ ὄνυ, & ὄνημι, quasi dicas Asini oblectationem. Nam ex Græcis quidā affirmāt asinos in ea se volutare, & dorsum suum aculeis eius herbæ libenter exterere:in quibusdam officinis dicitur *Acutella*, & in aliis locis Galliæ, *Bugraues*.

Anthemis, χαμαίμηλον, Id est, Terrenum & humile malum, ob id,quòd malum redoleat. *Camomille*.

Aparine, vulgò *Rebulus*, vel *Rubia minor: Rieble & Gratteron*. dicitur & φιλάνθρωπος, quòd hominum vestibus tenacissimè hæreat:Itali vocant *Grappellā*.

Anthirrhinon,alii *Oculum cati* appellāt,alii *Mourron uiolet*. Nomen ex eo habet,quòd (vt Theophrastus ait) καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει. Id est, quòd semen vituli naribus simile sit.

Aphaca,vel Aphace,est Vicia syluestris, *Vesse sauuage*. Si Græcum etymon respicias, ἀ poterit esse priuatiuum, & φακὴ lens, quasi non sit lens. Vel potius ἀ in ea dictione similitudinem & coniun-

ctionem quandam significat, vt in voce ἄοχος, ὡς ἅμα ἀνδρὶ τῷ αὐτῷ λέχει χρωμένη. Id est, eodem cum viro lecto vtens. Aphaca ergo ex eo dicitur, quòd sit lenti similis.

Apium, Græcè Selinon, *Du persil*. Hoc εὔοδμον Theocritus appellat, quòd multam gratiam in iuribus habeat.

Apium palustre, Græcè ἐλεοσέλινον, quasi dicas Paludapium: vulgò dicitur *de la Berle*. Alii volunt esse *de L'ache*, alii verò id putant esse quod vulgò *Aigrū persil* dicitur.

Apium petrosum, Græcè πετροσέλινον: petendum est ex Macedonia vel ex Epeiro.

Apium magnum, Græcè ἱπποσέλινον: Gaza ad verbum Equapium. Est id quod vulgò dicitur *Petroselinum Macedonicum*. Columella appellat Olus atrum, quod Ruellius putat id esse, quod Galli vocant *de L'ache*. Conradus Gesnerus putat Petroselinum id esse quod in Alpibus Ostrutium dicitur, quo nūc Alpini ad omne morborum genus veluti Panacea vtuntur. Hieronymus Tragus vulgarem Pimpinellam nostram veterum Petroselinum esse contendit.

Apocynon dicitur ob id Cynocrambe, quòd canes enecet. frequens est in Burgundia prope Matiscone, folio hæderaceo, flore candido, fructu fabæ æmulo in siliqua. Ea planta dicitur à quibusdā Hippomanes, quòd si equi ederint, in furorem (vt scribit Hesiodus) agantur. ἀπόκυνον est etiam μάζα μεμαγμένη φαρμάκῳ πρὸς ἀναίρεσιν κυνῶν. Id est, Est panis ex veneno aliquo pistus, ad interficiendos canes.

Apollinaris herba, Altercum Plinio, Græcè ὑοσκύαμος, ad verbum, Faba suis, vulgò *Hannebanne*.

Cæterum quod ad nominis Apollinaris rationem attinet, quidam hoc nomine ab Apolline insignitam tradunt, quòd doloribus mitigãdis, quasi Dei alicuius beneficio vim habeat. Hyoscyamus autem dicitur (vt Ælianus refert) quòd pastu eius conuel lantur sues, præsenti mortis periculo, nisi copiosâ aqua statim se foris & intus proluerint. Dicitur & à quibusdam διοσκύαμος, id est, Iouis faba.

Aracus, *Vesseron*.

Arbutus, Græcè κόμαρος, *arbre portãt fruict de la grãdeur d'une petite prune, que les tanneurs de cuir en Italie appellent Cerises de dela la mér.*

Arction, in officinis *Bardana maior*: vulgus Gallicum *Glouteron* appellat.

Argemone non habet aliud nomen, nisi quòd Hieronymus Tragus putat eam esse plantam, quæ vulgò dicitur *Rosa frumenti*: nomen autem habet ab ἄργεμα & ὄνημι, quòd oculorum ἄργεμα, id est, albugines & nubeculas abstergat. ῥυπτικὴ enim & διαφορητικὴ (id est, abstersoria & discussoria) teste Galeno, est.

Armoracia, ῥαφανὶς, id est, syluestris raphanus: officinæ pharmacopolarum vocant *Rapistrum*.

Arthritica, vulgò *Primula ueris*, rùri appellatur Cuculi brachula.

Aristolochia, vulgò dicitur *de la Sarrasine*. Dicta est autem Aristolochia, quòd sit ἀρίστη ταῖς λοχευούσαις, id est, salubris parturientibus. Gaza Plinium imitatus vertit Mâlum terræ: sed eo nomine rotũdam Aristolochiam tantùm appellandam omnes consentiunt.

Armeniaca mala putantur omnibus nostra Arbricota, *nos Arbricots*. Tamen Plinius & Columella numerant inter pruna.

Arnogloſſum, Plantago, *Plantain*, ad verbum ſignificat linguam agninam, cui huius plantæ folia ſimilia ſunt.

Arnogloſſum minus, Plantago minor, quæ videtur eſſe Lanceolata.

Arum & Ariſarum, plantæ ſunt ſimillimæ, niſi quòd Ariſarũ multò minus eſt Aro. In officinis dicũtur *Iarũ*, *Pes uituli*, *Serpentaria minor*. Vulgus verò plantas has, quòd piſtillũ promant exerti genitalis effigie, nunc *ſacerdotis*, nunc *canis uirile* nominat.

Artemiſia, *Armoiſe*, *herbe de ſainct Iehan*. Artemiſiam autem vocatam exiſtimãt ab Artemiſia Mauſoli regis vxore, quæ eam adoptando ſibi cognominẽ fecit. Alii à Diana, quæ ἄρτεμις dicitur, quòd ea huius herbæ vires prima oſtẽderit: & quemadmodum Dea illa inuocata, parturientibus adeſſe ſolebat: ſic herba hæc, Deæ huius beneficio, malis mulierum medeatur, menſes, ſecundas, fœtúſque trahendo, & matricis concluſiones & inflammationes ſanando.

Artemiſia, πλατύφυλλος, id eſt, lata habens folia, ſimpliciter dicitur *Armoiſe*.

Artemiſia, λεπτόφυλλος, id eſt, tenuia habens folia, *Matricaria* vulgò, & *Eſpargoutte*.

Artemiſia, μονόκλονος, id eſt vniramis: vulgò dicitur *Athanaſia*: aliis dicitur *Tanacetum*: aliis videtur eſſe herba ea, quæ florem Oculum Indicum dictum profert.

Arundo, *Roſeau*.

Arundo gracilis, Columellæ temporibus Canna dicebatur.

Arundo vernacula, quæ Græcis dicitur δόναξ, & Plinio Cypria arundo, fert pappos in ſummitate non inutiles ad culcitras faciendas.

Arundo farcta & crassior Dioscoridis, ex qua fiebant sagittæ, non est apud nos: adhuc in Græcia est.

Arundo συριγγίας, id est Fistularia, ex qua fiunt calami scriptorii.

Arundo χαρακίας, id est Vallaris, in sepibus & vallis frequens: ab Italorum vulgo nunc Græcanica dicitur.

Arundo tibialis, siue musica, ex qua tibicines conficiunt ligulas, *Des anches*.

Arundines illæ crebræ in nostris stagnis hoc solo differre videntur, quòd altera mas, altera fœmina sit.

Asarum, seu Bacchar, literis transpositis, Gallicè *Cabaret* dicitur. Asarum sic dictum Plinio videtur, quòd in σειρὰς, Id est, coronas textiles non veniat. Hesychius tamen ἄσαρον quasi ἀσάρωτον, Id est, non purgatum, dictum esse putat.

Ascyron, simile est Hyperico, id est plantæ, quæ Gallicè dicitur *Millepertuis*, vulgò autem hæc herba *fenum durum* dicitur: cui Græci videntur à contrario nomen imposuisse: σκῦρος enim illis significat asperitatem.

Aspalathus inuenitur in Gallia Narbonensi, spina ad paruam arborem assurgens, folio rutæ, sed deciduo, vbi *Argilier* à vulgo dicitur.

Asparag⁹ altilis, à Latinis regius dicitur. *Asparge.*

Asparagus syluestris, Asparagis Iulio Polluci dicitur. Corruda Latinè. Attici scribunt ἀσφάραγος.

Asphodelus, Hastula regia. In officinis corruptè *Afrodilus* dicitur. Planta est folio porraceo, radicibus magnarum glandium effigie, multis simul agnatis, & porcorum cibus est. Quidam Latinè Albucum dici putãt, sed Albucus est propriè mas,

Hastula regia verò est fœmina.

Asplenium, *Ceterach* à Pharmacopolis dicitur. Ea autem herba nomen inuenit ab imminuendo splene.

Aster atticus, vel acticus potius, quasi dicas littoralis, inuenitur in litore nostri maris flore intus luteo & circum purpureo, & foliis in stellam decussatis.

Astragalus, Rusticum vel montanum cicer, *Cerres sauuages*. Sic dicta est ea herba, quòd radicē crassam & astragalo ossi similem habeat.

Atractylis mitior & caulem habens sine foliis, est Cnicus syluestris. *Saffran bastard, sauuage*. Latini fusum agrestem, aut colum rusticam vocāt, quòd eius caule rigido veteres mulieres pro colo vterētur: quod nominis Græci ratio indicat. ἀτρακτυλὶς enim dicitur ἀπὸ τοῦ τὰς ἀγροίκων γυναῖκας ἀτράκτους ποιεῖν ἐξ αὐτῆς, Id est, ex eo, quòd rusticæ mulieres ex ea fusos comparent.

Atractylis caule hirsutiore, *Carduus benedictus* quibusdam esse creditur.

Atriplex, ἀτράφαξις, *Arroche, Bonnedame*. Atriplicem autem quidam ab atrore, quòd sanguinem atrum efficiat, dictum putant. vocatur & Chrysolachanon, id est, aureum olus, quòd eius folia flauescant, quando festinat ad semen. Nostra spinathia à quibusdam ad Atriplicem referuntur.

Auellana nux, quasi Abellina: ab Abella oppido vnde primùm allata est, *Auelline, Noisette*. λεπτοκάρυον Galeno & Simeoni Sethi.

Auena, βρόμος, *Auoine*.

Auricula muris, Myosotis, à quibusdam putatur esse eadem cum Alsine, quæ vulgò dicitur *Coquille de prestre, ou Mourron*.

B

Baccharis,herba vulgò dicta *Les gans de nostre dame*. Virgilius fascinũ hac herba depelli scribit. Galenus in Exegesi vocum Hippocratis, dicit interdum accipi pro herba, interdum pro vnguento Lydio.

Balaustium, secundum Dioscoridem & Galenum,est flos mali granati syluestris,vulgò *Des balustres*.

Ballote,Marrubium fœtidum,vel Marrubiastrũ, Plinius scribit hanc herbam alio nomine à Græcis Melamprason vocari. Officinæ vocant *Marrubium nigrum*.

Balsamum, *Baulme*, arbuscula est,qua scarificata existit opobalsamum viribus præstantissimis ad glutinanda vulnera. Quod nunc ostēditur à principibus pro Balsamo,est factitium.

Balsamine, est arbuscula ferens poma mirabilia,*Pommes de merueilles*.Est autem ea frequēs in hortis D.Germani ad vrbem.

Batis,alia dicitur Cretha marina, alia est hortēsis,quæ Plinio dicitur Asparagus Gallicus: vulgus nostrum nunc *Basilas* quasi *Baticulas* appellare didicit.

Batrachium, Latinè Ranunculus, ab vrendi facultate Flãmula dicitur. Batrachii species ea, quæ foliis apium refert,vulgò *Apium syluestre*,& *Apium risus* nominatur. appellatur & Sardoa aut Sardinia herba. Strabo scribit Hispanos toxici genus ex hac herba confecisse, quo hausto, citra dolorem mortem sibi consciscebant. Inuenitur hîc Batrachii genus folio aliorum ranunculorum modo, & florē luteum Martio proferens,radice bulbosa,rotunda, nucis auellanæ magnitudine, qua pollici manus

& pedis admota, multi hoc anno à peste persanati sunt. est enim caustica herba adeò, vt pustulas excitet, venenúmque trahat. Omnia alia genera Batrachii sunt hîc frequentissima in vineis, syluis, & paludibus.

Bechion, Latinè Tussilago, vulgò *Vngula caballina*, & *Pas d'asne*, Farfarum etiam dicitur propter similitudinem cum populo alba. Bechion autem appellatum est, quòd βῆχας, id est tusses & orthopnœas iuuet.

Bellis, vel Bellius maior, *Grande marguerite*. Officinæ vocant *Consolidam mediam*.

Beta, Græcè τεῦτλον. *De la poree*.

Betonica, κέστρον. *Betoine*.

Betonica erratica, *Des armories*.

Betonica altilis, *Oeillet*.

Betula, *Bouleau*.

Blitum, *Poree rouge*: herba est insulsa & inutilis: vnde meretrix blitea, apud Plautum in Truculento. Galli vocem suam qua inutiles homines *Blistres* appellant, hinc deduxisse videtur. Festus Blitum à Græca voce βλὰξ deducit. In quibusdam locis Galliæ id olus dicitur *Hurgon*.

Botrys frutex, *Pymant*. Sabaudi vocant *la Miraine*.

Botrys herba, est ea quam vulgò *Herbam Hierusalem* appellant.

Brassica, *des Choux*.

Brassica Tritiana Columellæ, & Lacuturris Plinii, à vulgo Gallorum *Caulis capitatus* dicitur.

Brassica apiana, quam & Cato Selinoeiden, quòd apium referat, appellat *Choux crespus*.

Brassica Sabellica, siue Marucina Plinii, *Choux rouges*.

Braſſica marina, & Olus marinum Plinii, vulgò *Soldanella*.

Braſſica ſyluestris, lege Cynocrambe.

Bryonia, *De la Couleuree*, alii *Du feu ardent*. Vide ἄμπελος λευκή.

Britannica, aliis ea herba eſt, quæ ab Italis dicitur *Piatamana*: aliis ea quæ dicitur Biſtorta: alii putant eſſe Lapathum acutum. Eius autem herbæ etſi origo ad Britannos refertur, circa Rhenum tamen in Germanici Cæſaris exercitu inuentam Plinius author eſt. Ad Oſtia Rheni *Soldanella* lapathi folio etiamnum inuenitur.

Bromus, *Auoine*.

Bucranium, Antirrhinon, vulgò *Oculus cati*, *Mourron uiolet*. Quare autem Bucranium dicatur, iam expoſitum eſt.

Buceros, *Fœnum Græcum*, *Senegré*: Columella ſimpliciter Siliquam appellat. Buceros dicitur, quòd eius ſiliqua cornu bouis referat.

Bugloſſum lingua bouis, eſt noſtra Borrago, quaſi Corrago, *Baillant courage*. Nã Bugloſſum ſanguinem melancholico contrarium gignit, vnde εὐφρόσυνον à Græcis dicitur.

Bugloſſum, ſiue Bugloſſa noſtra vulgaris, eſt Cirſion Dioſcoridis.

Bugloſſum, eſt etiam noſtra Solea, piſcis.

Buphthalmus, videtur eſſe Cotula non fœtida. Cæterum quòd dixerit Dioſcorides flore eſſe luteo, ad medium floris, quod luteum eſt, reſpexiſſe videtur. Sic dicitur, authore Galeno, quòd bouis oculum referat.

Bulapathum, ſiue Hippolapathum, *De la parelle*.

Bulborum nomine ferè intelligimus quas *Eſchal lotes & Oignonnettes, & Appetiz* dicimus. Nicander in

Theriacis scribit semen bulborum aduersari veneno. Veneri porrò mirè auxiliantur, vt Martialis in libro Xeniorum,

Cùm sit anus coniux, cùm sint tibi mortua mēbra,
Nil aliud bulbis quàm satur esse potes.

Columella item de iisdem in Hort. ait,

- quæque viros acuunt, armántque puellas:
Iam Megaris veniant genitalia semina bulbi.

Ob id (vt Varro scribit) in legitimis nuptiis olim apponebantur.

Bulbus etiam nomen commune esse potest omnibus, quæ radicem coagmentatam instar ceparū habent, pelliculis ac inuolucris inte&am, vt bulbi Narcissi & bulbi Cānarum apud Columellam lib. 4. Ab hac autem similitudine, Paulus lib. 3. cap. 22. totum oculi corpus vnà cum tunicis ac humoribus bulbum appellat.

Bunias, Bunion, Napus, *Nauet.*

Buxus, *Bouis.*

Butomus, *Ione de quoy on fáit les cabas.*

Bryon, significat Muscum arborum, *De la mousse:* & Muscum eum, quo lapides in mari & fluuiis (vt Columellæ verbo vtar) muscantur, quem Aëtius vocat Hypnum & Sphagnon. Est & Bryon, villosa quædam cōgeries in plantis & earum floribus, vt ex Theophrasti libro 9. De histor. plātarū colligere licet.

C

Cancamum, in officinis *Cacca* dicitur: A&uarius vocat Laccam.

Calaminthæ Dioscoridi tria sunt genera, quorū primum nihil aliud, quàm vulgare nostrum *Calamentum:* secundum Latinè Nepeta appellatur. tertium est nostra herba Cataria, *L'herbe au chat.* Nicā-

der καλαμίνθον ὑδρηλὴν, id eſt, aquaticam Calaminham veneno reſiſtere in Theriacis ſcribit.

Cactus à Siculis, Cinara à Græcis dicitur, *Artichault*. Vide Athenæũ lib. 2. Dipnoſophiſt. & Theophraſtum lib. 6. De hiſt. plantar.

Calitrychon, eſt Adiantum album. plura in Polytrichon.

Caltha, Gallicè *Soulcie*, quaſi *Solſequie*. Nam cum ſolis ortu aperitur, & cum occaſu clauditur. hanc Virgilius luteolo colore tinctam cecinit, & Columella flauentia lumina Calthæ ſcribit.

Cannabis, *Du chanure*. Cannabis erratica ſimilis eſt Eupatorio.

Cacalia, officinis *Lilium conuallium*. Gallicè *Grand muguet*. Quidam putant eſſe Cancamum Galeni: Paulus tamen non Cancamum, ſed Cancamo ſimilem Cacaliam ſcribit. alii dicũt ſemen eſſe Carui agreſtis.

Capnos vel Capnios, *Fumeterre*. Sic dicitur, quòd eius ſuccus oculis infuſus, eis noceat, fumi modo.

Capparis, *Cappres*.

Carus vel Carum, vel, vt recentiores quidã Græci, Carnabum vel Carnabadium, *Des carottes*: officinæ *Carui* vocant.

Cardamum, *Creſſon alenois*. Vide Naſturtium.

Cardamine, *Creſſon qui uient es ruiſſeaulx*. quæ herba nihil aliud eſt, quàm Siſymbrium aquaticum.

Cardamomum, *Graine de paradis*. Itali vocant *Melligretam*.

Caryon baſilicum, Nux regia, Iuglans perſica, *Vne noix*.

Caryon myriſticon, id eſt, Nux vnguentaria: vulgò *Nux moſchata*.

Caryophillon, *Clou de Girofle*.

Carduus, simpliciter est *Artichault*. Et is duplex est, Satiuus, qui *Artichault* Gallicè dicitur: hũc verò nonnulli, propterea quòd figura imitetur nucem pineam, στρόβιλον appellãt. Agrestis est *Chardonnette*. Carduum autem aduersus venenata vim habere Nicander author est.

Carpinus est inter genera Aceris, Gallicè, *Charme*.

Casia syrinx antiquorum, est nostrum Cinnamomum, id est, nostra Canella.

Cassutha, vulgò *Podagra lini, Goutte de lin, c'est une petite herbe qui croist parmi le lin, & le suffocque.*

Catanance, *Pate de loup*, alii *Bistortam*: Catanance autem dicitur παρὰ τὸ κατ' ἀνάγκην, quòd cogat ad amorem.

Caucalis, *Persil bastard*. In officinis quibusdam dicitur *Pimpinella hirsuta*.

Cenchron & Cenchros, Milium.

Centaurium maius visitur in hortis D. Vassei medici Parisiensis: vocatur perperam in officinis *Rhaponticum*: inuenta autem est hæc planta à Chirone Centauro Herculis sagitta vulnerato.

Centauriũ minus Plinio propter multã amaritudinẽ, Fel terræ dicitur. Olim in Gallia ea planta Exacũ dicebatur, quòd omnes corporis morbos per aluũ abigeret, quasi ἐξάγειν. vulgus adhuc ex eo vocat *Sacotin*. Nomen autẽ habet à Chirone Centauro.

Cepa, κρόμμυον, olim Vnio dicebatur, vnde Gallicũ nomen, *Oignon*. Ea capitata si sit, Marsica cepa dicitur. Athenæus lib. 9. Dipnos. scribit κρόμμυον dici παρὰ τὸ τὰς κόρας μύειν, id est, à claudẽdis oculis. Nã dũ à nobis scinditur, oculos claudim', lachrymásq; fundimus: vnde Lachrymosa cepa Columellæ dicitur. Ceparũ autẽ discrimina ex nationibus lege apud Theophrastum, lib. 8. De hist. plantarum.

Cepa canina, est Ampeloprasson, id est, Porrum vineale.

Cepæa, *Portulaca aquatica* vulgò dicitur.

Ceraitis, à quibusdam *Fœnum Græcum*, id est, *Senegré*. Vide Buceros.

Cerasus, *Cerisier*.

Cerasia, *Guisnes doulces*.

Cerasia Actiana, *Guisnes noires*.

Cerasia Aproniana, *Guisnes fort rouges*.

Cerasia Cæciliana, *Guisnes fort rondes*.

Cerasia acida, *Griotes*.

Ceratonia, arbor est cuius fructus Latinis siliquæ vocantur.

Chamæacte, humilis sambucus, Latinè Ebulus, *Hieble*.

Chamæcerasus, authore Asclepiade quodã Myrleano apud Athenæum lib. 2. Dipnos. in Bithynia nascitur, cuius fructus edentium caput tentat non minus, quàm vinum. Quod idem tribuitur mimecylis, id est, fructui arbuti, quem Itali nunc *Cerises d'oultre mer* appellant.

Chamæcyparissus, Humilis cupressus: vulgò *Parua cypressus* dicitur, quæ nihil aliud est, quàm Abrotonum fœmina: quam plantam Gallicum vulgus appellat *petit Cyprez*.

Chamæcissos, Hædera terrestris.

Chamædrys, Quercus humilis, & Trixago, *Chesnette, ou de la Germandree*.

Chamælea, est Parua olea: in officinis appellatur *Mezereon*: tamen multis non placet esse *Mezereon Mesuæ*, sed id potius quod dicitur Linum sylueſtre, quod in quibusdam locis Galliæ dicitur *Gentil bois*.

Chamæleon præsertim niger, est foliis similibus Cinaræ, sed spinosioribus; in officinis autem qui-

buſdam dicitur *Cardopatium*, & *Carduus ſuarius*, quòd ſues, ſi in polenta exhibeatur, interimat.

Chamæleon albus, non habet caulem, ſed è medio foliorum cõplexu ſtatim à radice caput exerit, breui pediculo fultum, & denſioribus ſpinis echinatum, in quo flores emicant purpuraſcentes, & ſe in pappos diſſoluentes: ſemen autem non eſt diſſimile Cnico: frequens eſt in neglectis agris, & in montibus, ob id ὀρεινός à Nicandro dicitur. In quibuſdam officinis dicitur *Carlina*, à vulgo appellatur *Chardouſſe*.

Chamæpitys, Humilis & terreſtris pinus, Aiuga Scribonio dicitur, vulgus *Iuam Muſcatam* appellat.

Chelidonium maius, *Chelidoine, Eſclere*.

Chelidonium minus, vulgò *Scrofularia minor* dicitur, quòd ſtrumis, quas Græcũ verbum χοιράδας exprimentes Scrofulas appellant, medeatur. Quidam è vulgo *Des baßins* appellant. Chelidonium autem dictum eſt, vel quòd ea planta in aduentu hirundinis (vt Theophraſtus lib. 8. De hiſtor. plantar. ait) floreat, vel quòd pullis ſuis hac herba hirundines oculos reſtituant.

Chondrilla, eſt illa Sereos ſpecies, quæ in ſegetibus floribus luteis conſpicitur, & eſt verum Taraxacon.

Chryſanthemum à quibuſdam putatur eſſe *Des marguerites blanches*, ſed non rectè: nam flos illi luteus eſt. videtur autem ea planta in ripis Gentilliacis. Vel potius Chryſanthemum eſt ea Anthemidis ſpecies, quæ foliis per ambitum luteis conſtat, vt Leucanthemum albis.

Chryſolachanon, Atriplex, *Bonnes dames*.

Cicer, ἐρέβινθος, *Chiches*. Cicerum autem differentiæ (vt vertit Plinius ex Theophraſto) plures ſunt,

magnitudine, figura, colore & ſapore. Nigrum cicer quod & κριὸς, id eſt arietinum, quòd in eo producta oſcilla arietini rictus imaginē efficiant, vocatur: Galli id genus appellāt *Chiches*. aliud genus dicitur Columbinum, quo per hyemem aues illæ paſcuntur: hoc & Venereum Plinius vocari ait, Columella Punicum gentili nomine appellat: id autem eſt candidum, rotūdum, læue, arietino minus. Cicerculam etiam Columella Ciceris nomine cēſet, quod legumen vulgus Gallicū *Ieſſe* appellat.

Cichorium, eſt Seris ſylueſtris, quæ Picris dicitur, *Cichoree ſauuage*. Vide Seris. Iulius Pollux ſcribit nomine Cichorii omnia ſylueſtria olera comprehenſa ab antiquis, quæ gracilia & tenuia cognominabantur.

Cyclaminus alia, radice eſt rotunda, vnde nomen habet, folio hederæ infernè ſuppurpuraſcente & ſupernè vireſcente. Alia emittit radiculas ſurſum ſuperuacuas & inutiles. Latini Cyclaminum Rapum & tuber terræ appellant, vulgò *Panis porcinus* dicitur.

Cicuta, κώνειον, *Cigue*. Cicutæ famā auxerunt Athenienſes: nam ſucco eius ad mortem in publicis iudiciis vtebantur: venenata eſt enim potio, vt eſt apud Nicandrum in Alexipharmacis.

Cydonia malus, *Vne coingnaciere*. Dicta eſt autem Cydonia (authore Q. Sereno) quòd è Cydone Cretæ inſulæ vrbe aducta ſit.

Cinnamomū, vel ipſis indigenis quid ſit ignoratur. Noſtra enim Canella eſt vera Caſia antiquorum.

Cinara, *Artichault*: à puella quæ in eam plantam mutata eſt.

Cynoſbatos, Rubus canis, *Eſglantier*. De hoc dice-

tur in dictione Rubus.

Cynoglosson, Lingua canis, est planta similis Orchanettæ nostræ, sed est sine caule, non quidem Lingua canis herbariorum vulgarium: nam verũ Cynoglosson folio est molli, venoso, latiusculo, lanugine molli: canescit, & in sabuletis nascitur.

Cyparissus, *Cyprez*. Pilulæ cupressi dicuntur Coni, vnde Coniferæ cupressi apud Virgilium. Marcus Varro Galbulos vocat: Græci eas vocant σφαίρια κυπαρίσσου. Grammatici annotant dictam esse παρὰ τὸ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρεμόνας, id est, quòd pariles fructus & ramos pariat. Lege Ruellium.

Cyperus: tota planta est *Souchet*. Sunt qui Galangam syluestrem vocant. Cornelius Celsus Iuncum quadratum, Plinius Iuncum triangularem & angulosum appellat.

Cyperis, radix cyperi, præsertim ea quæ oblongæ oliuæ similis est, præcipui in medicina vsus.

Cypirus, palustris planta, Gladiolus à Gaza vertitur, à cultellati folii figura.

Circæa, planta dodrantalis, Solani foliis, fruticosa, semine hirsuto, vulgari nomine caret. nomen autem à Circe habere videtur.

Cirsion, Vide Buglossum.

Cisthus, frequentissima est in Gallia Narbonensi, vbi ea non assurgit supra hominis altitudinem: ex huius plantæ radice existit velut fungus Hypocistis dictus: ex quo contuso fit Hypocistis pharmacopolarum. Dicitur autem in ea regione planta hæc, & in montibus Senensibus & Lucensibus, lingua canina, *De la garine*. In altero genere Cisthi est ros quidam pinguis, caprarum, hanc plantam depascentium, barbis inhærens, qui dicitur Ladanum.

Cytinos vocamus futura mora: quare prima germinatio vnde promittimus nobis malum Punicum, est Cytinus: alii volunt Cytinum florẽ mali Punicæ satiuæ, Balaustium verò agrestis: vox autem hæc deduci videtur à nomine *κῦτος*, quod captum & ambitum significat. nam Cytini in Punicis dicti sunt, quòd suo ambitu & captu futurũ iam pomum intra se contineant, & quasi conceptos acinorum fœtus ad maturitatem complectantur.

Cytisus, caule est longo, crasso, vt brassica: folio trifolii pratensis. Quærendus est in alpibus: flos eius tam magnus est, vt satis sit capræ pascendæ in vnum diem. eius autem laudes lege apud Columellam lib. 7.

Clematis daphnoides, Vinca peruinca Plinio, vulgò *Du lisseron, De la peruenche.*

Clinopodium, foliis est serpilli, floribus in geniculis imitantibus florem Marrubii, quidam vocãt *Pulegium* montanum: vox ad verbum significat Pedem lecti, quem hæc planta figura imitatur.

Clymenum, vulgò *Saponalis, & herba Cypria*: Plinius scribit inuentum à rege Clymeno.

Cnicus, vel Cnecus, officinis *Cartamum* vocatur, *Saffran sauuage & bastard.*

Cocalus Hippocratis, *La pomme de l'artichault.* Quidam ex Latinis vocauerunt echinum illum siue capitulum *στρόβιλον*, quòd nucem pineam referat. Columella totam plantam vocat Cinaram.

Coccus tinctoria, *κόκκος βαφική*, species est Ilicis humilis, quæ in Gallia Narbonensi frequentissima est, vbi *Vermeillon*: ab aliis *Escarlatte* dicitur: Arabes vocant *Kermes*, vnde Cramoisinus color, quasi Kermesinus.

Colchicum, *Mort a chien.*

Colymbades oliuæ, quæ puræ, id eſt, ſine accerſita commendatione oleo ſuo innatant, & veluti vrinabundæ fluitant. Dictæ autem ſunt ἀπὸ τοῦ κολυμβάζειν, id eſt vrinari. Diphilus quidam apud Athenæum dicit ἐλαίας ὀλιγοτρόφους εἶναι, καὶ κεφαλαλγεῖς· τὰς δὲ κολυμβάδας καλουμένας, εὐστομαχωτέρας: id eſt, Oliuas parum alere, & malum capiti inferre: colymbadas autem ſtomacho magis conuenire.

Colocaſiæ vel Colocaſii nomine, totam plantam fabæ Ægyptiæ Plinius: Diphilus verò apud Athenæum lib. 2. Dipnoſophiſt. ſolam radicem intelligit.

Colocynthis, colocynthidos, *Courge ſauuage, Coloquinte.*

Colocyntha hortenſis, Cucurbita, *Courge.*

Colutea, vel Colytea, *Baguenaudier.*

Conferua, eſt herba villoſæ denſitatis atque fiſtuloſæ: ea autem inuenitur enatans fluminum vadis, ſpongiæ referens imaginem. vulgus *Spongiam fluuialem* vocat. Nomen ex eo inuenit, quòd præſentaneum ſit (authore Plinio) remedium aduerſus fracta oſſa, quæ cùm per poron glutinantur, conferuere à Celſo vocem Græcam Hippocratis κρατύνεσθαι exprimente, dicuntur.

Conyzæ vtriuſque folia ſunt oliuæ ſimilia, hirſuta, pinguia: in maiore, caulis duorum cubitorum altitudine attollitur: in minore, pedẽ æquat. Theodorus Gaza apud Ariſtotelem lib. 5. De hiſtor. animalium, vertit Pulicariam. quo loco Ariſtoteles polypum à ſaxis, niſi admota cunila, cuius odorem ſentiat, non poſſe auelli tradit. Quem locum Plinius lib. 10. cap. 70, exprimens, Conyzam, Cunilam interpretatur. Dicitur vulgò *Herba pulicaris,*

Herba contra pestem, & *Herbe de sainct Roch*. Nicander in Theriacis & Alexipharmacis, veneno resistere scribit.

Consiligo Columellæ & Plinii, ea est planta, quæ nunc à vulgo Gallorum *Pomelea*, quasi Pulmonea dicitur, quòd remedium sit præsens aduersus pulmonum vitia: hac enim vtuntur veterinarii medici in affectibus pulmonum. Quidam herbarii *Patam leonis* vocant.

Conuoluulus, *ἐλξίνη κισσάμπελος*, foliis est hederæ longè minoribus, & in mucronem turbinatis, & herbas alias suo reptatu inuoluit: vulgus *Campanulam*, & *du liset* appellat: in officinis *Volubilis* dicitur: quidam & Liliastrum vocat. Nam (vt Plinius ait) Conuoluulus, est rudimentum naturæ lilia facere condiscentis. *ἐλξίνην* autem ἀπὸ τοῦ ἕλος & ξένος deducunt, quasi dicas paludum hospitem.

Coriandrum, *κορίαννον*, vel *κόριον*, *Coriandre*, Nicander reponit inter venenatas potiones.

Corylus, *Couldre*.

Coris, est genus Ericæ, *Vne sorte de Bruyere*.

Cornus, *Cornouiller*.

Coronopus, ab aliis dicitur Capreola, ab aliis Gramen, quod vulgus *Dentem Canis* vocat: aliis putatur herbula nascens in syluis, folio nascentis coriandri: aliis videtur esse Cornu cerui. Quanuis autem etymon sit Pes corui, non est tamen ea planta, quæ pro Pede corui ostenditur.

Corruda, Vide Asparagus.

Costus, apud recentiores Græcos ea herba est, quæ vulgò dicitur *Du cocq*. Ruellius putat id esse quod Plinius Siliquastrum & Piperitim vocat, *De la poyurette*. Sunt qui mentham Romanam vocant, alii mentham Sarracenicam. Veteres Græci per-

Costum, radicẽ tantùm intelligebant, quam etiamnum habemus admodum acrem. Costus autem Arabum dulcis, Græcis indictus est, sed κόστος γλυκὺς Actuario, Arabas imitanti, in secundo Dialacham dicitur.

Cotyledon, Vmbilicus Veneris, nomen retinet. Sunt officinæ quæ *Cymbalariam* vocant: vulgus Italicum *Dinarellam* vocat. Nomen ex eo habet, quòd folio sit rotunditatis circinatæ, in medio cauato, acetabuli more: nam Cotyledon, acetabulum significat.

Cotoneum malum, κυδώνιον, duplex est: aliud minus, rotundius, & acerbius, quod masculum vocamus: Gallicè, *Coing franc*: Aliud longius, maius, & minus acerbum, *Coingnasse*. Galenus autem, ea mala vocat Struthia: & libro 2. Alimentorum, Struthiomela, *a cause qu'ils resemblent a un oeuf d'Autruche*.

Cratæogonum, *Curage* vocatur à Gallis, à multa acrimonia qua vrit. Nomen ex eo habet, quòd viri & fœminæ semini dominetur.

Crategon, Aquifolium. *Houx*.

Crithmon siue Crithamon, Batis Plinio (vnde etiamnum Baticulam Ligures vocant) & Olus cordum Columellæ dicitur, *Creste marine*. Huius herbæ condituram lege apud Columellam lib. 13. cap. 13.

Crinon, Latinè Lilium, *Lis*.

Crocus, *Saffran*.

Crocodilium, nomen retinet. Ruellius omnino arbitratur esse eam herbam quam Carlinam appellant.

Croton est Ricinus, id est palma Christi. Sic autem dicitur, quò semen τὴν κρότωνα, id est, vermicu-

lum referat qui canibus hæret,quem vulgus Gallorum *Tiquam* appellat.

Cucurbita,*Courge.*

Cucurbita cameraria, quæ facili & admodum flexibili ramorum curuitate tecta, operit pergulas.

Cucurbita anguinalis, crescens in multam longitudinem.

Cucurbita somphos Græcis dicta, coactæ breuitatis,digitali crassitudine, & in saxosis nascens, à nobis Barbara & marina dicitur.

Cucurbita hortensis,κολοκύνθη dicitur,quã Athenæus & σικύαν à Nicandro in Georgicis appellari scribit. sed Grammatici hoc esse discrimen inter κολοκύνθην & σικύαν esse volunt,quòd κολοκύνθη,cucurbitam rotundam & in globum tumentem significet: σικύα verò teretem & in longitudinem extensam.

Cucumis satiuus,*Concombre.*

Cucumis syluestris,vulgò *Cucumis Asininus, Anguinus*:cuius succus Elaterium dicitur.

Cucumis,Græcè σίκυον vel σίκυς. quãquam σικύων nomine multa genera Græci veteres comprehenderunt, nempe quæ aut cartilagine aut cute foris obducta,in oleribus extra terram crescunt: posteriores tamen σίκυν, id est cucumerem simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modò cucumerem vocamus: adiecta autem peponis voce, hũc quem nostra ætas priuatim peponem nominat σίκυν πέπονα appellantes.

Cuminum,*Commin.*

Cunila,Græcè Thymbra,est Satureia,*Sarriette.*

Cynosorchis,Latinè testiculus canis, quod nomen vulgus retinet. dicitur & Serapias, à Serapi

Ægyptiorum Deo, propter magnam laſciuiam, qua is Deus Canopi colebatur.

Cyphi, ferè reſpondet noſtræ auiculæ Cypriæ, *c'eſt quaſi un meſme perfun que l'oiſelet de Cypre*. Hoc ſuffitu Ægyptii ſua numina ſibi placabant. Eius autē compoſitio eſt apud Dioſcoridem, Galenum, & Plutarchum, De Sacris Iſidis & Oſiridis.

D

Dacrydion, à recentioribus Græcis dicitur ea lachryma, quæ funditur à radice Scammoneæ, vulgò *Diagrydion* corruptè dicitur.

Dactyli, *Dactes, & Figues royalles*. Symeon Sethi multa ex veteribus Græcis de Dactylorum natura collegit: tu eum commentarium adito. Nicander in Alexipharmacis tradit palmæ fructum cum lacte ſumptum mederi hauſtæ bupreſti.

Damaſonium, Plinio Aliſma, ab aliis vulgò *Plantago aquatica*, ab aliis fiſtula poſtoralis dicitur.

Daphnoides, Laureola.

Daucus, vel Daucum, neutro genere, *Carottes, ou Panets ſauuages*: quod intelligendum eſt de primo genere Dauci nobis frequentiſſimum, quod eſt folio fœniculi. Nam ſecundum apii, tertium verò coriandri folium habet, omnia tamen Dauci genera ſunt odorata.

Dipſacus, vulgò *Labrum Veneris, Virga paſtoris, Chardon de bonnetier*. Dictus eſt autem Dipſacus, παρὰ τὸ ἄκος τῆς δίψης, id eſt, à remedio ſitis. Nam in foliorum cauitatibus aquam habet, qua ſitim ſedat.

Draba, aliàs vulgò vocatur *Araba*. Apud quoſdā herbarios dicitur Naſturtium Orientale, & Babylonium: apud alios Cuminum ſylueſtre.

Dracunculus, δρακοντία, vulgò *Serpentaria*. Arum & δρακόντιον appellari exiſtimat Theophraſtus, διὰ

τὸ τὸν καυλὸν ἔχειν τὴν ποικιλίαν, id est, propterea quòd eius caulis varius est.

Drupæ sunt baccæ oliuarum, maturitate nigrescentes, voce à Græcis deducta, qui eas δρυπεπεῖς appellant.

Dryopteris in veterum quercuum musco nascitur, vulgò *Osmunda regalis*, vel potius *Filicula*. Nam pro polypodio legitur.

Dios anthos, *Coquelourdes*.

E

Ebulus, Chamæacte, est humilis Sambucus. *Hieble*.

Echium, herba est similis Anchusæ & Buglosso, adeò vt nonnulli vocent Buglossum syluestre, vulgò dicitur *herba Hircina*. Deducitur à nomine ἔχις, id est vipera, aduersus cuius letalem ictum (vt Nicander in Theriacis scribit) valet. quo loco hæc planta multis verbis ab eo authore describitur. Plinius tamen sic dictum putat, quòd eius semina viperinis capitibus simillima sint.

Elaphoboscum, Latinè Pabulum cerui. Quidam Galli vocãt *de la Falouze*. Apud quosdam herbarios dicitur Gratia Dei. Dicitur & hæc planta Ophioctonon, quòd ea cerui se arment aduersus serpentes.

Elatine, foliis helxines, nisi quòd sunt minutiora & scabriora: campestre Rapistrum: *Raue sauuage*. Quidam putant esse gramen Parnasiũ, sed falsò.

Elaterium, Vide Cucumis syluestris.

Elelisphacos, Saluia, quam ἀλθήεντα, id est, medendi viribus præstantem, vocat Nicander in Theriacis.

Elichryson, vel Heliochryson Dioscoridis, est Galeni & Pauli Amarãthus luteus, qui in officinis

dicitur *Stœchas citri*: planta frequens eſt in Gallia Narbonenſi. dicitur autem Heliochryſon, quòd ad ſolis repercuſſum, comantibus in orbem florum foliis fulgorem auri præ ſe ferat.

Elleborus albus à flore & radice alba, Niger cõtrà: Latinè Veratrum, *Verart* & *Ellebore*, Niger innocenter ſumitur.

Empetrum, vel Epipetrum, vt Aëtius, folio eſt roriſmarini, ſed craſsiore & latiore, naſcens in rupibus & ſaxis ad mare, vt promontoriorum crepidines ferè hac herba veſtiantur: *Perſe pierre* vulgò dicitur quòd ſaxa penetrare videatur. Ea herba in hortos iam tranſlata eſt, expetitúrque in acetariis, quòd ſapore ſalſo ſit.

Ephemerum illud non δηλητήριον, ſecundum Galenum eſt Iris ſylueſtris, quod ab aliis putatur eſſe Hemèrocalles, ab aliis Lilium conuallium, ab aliis *Grand muguet* dicitur.

Ephemerum aliud Colchicum, quo die ſumptũ fuerit (vt nominis ipſa ratio oſtendit) interimit. Colchicum autem à Colchide ſolo natali dictum eſt, cuius antidota extant apud Nicandrum in Alexipharmacis.

Epimelis, eſt vera Meſpilus noſtra, vt ait Muſa. Hippocrates γυναικείων α. i. primo de morbis mulierum, fructum huius arboris ἀμαμηλίδα vocat, vt Galenus in gloſſis eiuſdem exponit.

Epiroticis malis putantur reſpõdere noſtra Orbicularia poma, *Pommes de carpendu*.

Epithymum ſecundũ Dioſcoridem & Græcos, eſt flos è thymo duriore, & Satureiæ ſimili. Secũdum Arabas eſt Cuſcuta thymo innata, & veluti capillus quidam ruber circa herbas innaſcens, vt circa linũ naſcitur Cuſcuta, quæ dicitur Linobã-

che, quasi linum suffocans. Eadem nascitur circa Orobum,& dicitur Orobanche. Innascitur & Satureiæ seu Thymbræ; & dicitur ab Actuario Epithymbrum. Cæterum vox Epithymum significat aliquid in Thymo nascens.

Equisetum, Vide Hippuris.

Erica, ἐρείκη, *Bruyere*.

Eryngium, vel (vt Plinius loquitur) Eryngе, est ex genere aculeatorum, Græci quidam ἑκατοντακέφαλον dixerunt, quod nomen vulgus retinuit, *Centum capita* eam plantam appellans, quòd infinita capita in stellas ducta habeat. Nicander in Theriacis Eryngium venenis resistere affirmat.

Erysimum Latinè Irio vel Trio (vt quædam Plinii exemplaria habent) vel Trionum (vt Gaza vertit apud Theophrastum) herba est quæ à quibusdã herbariis dicitur Sinapi sylvestre. In locis quibusdam Galliæ dicitur *Tortella*. Itali vocant *Erucam nobilem*. frequens autem est in vallis vrbis. Est & fruges, quam vulgus *Blé Sarrasin* appellat.

Eruca, εὔζωμος, *Roquette*. εὔζωμος autem dicitur, quòd multa eius suauitas sit (vt Plinius ait) in cõdiendis opsoniis.

Erithrodanum vulgò *Rubia tinctorum*. *Garance*. Gaza vertit Rubiam.

Eruum, Græcè Orobus, *Des ers*. Santones legumẽ quoddam appellant *Garrobe*, nomine (vt arbitror) ab Orobo deducto: sed id non omnino simile est Orobo Dioscoridis. ὄροβος ἑφθὸς βοῦς λιπαίνει (authore Dioscoride) id est, Orobus coctus boues saginat. quod innuisse Virgilius videtur hoc versu,

Eheu quàm pingui macer est mihi taurus in eruo.

Euonymos siue Anonymos putatur ea arbor esse, quæ dicitur vulgò *Fusaria*, *Du fusain*, quòd fusi

ad nendum ex ea arbore comparentur. Coqui etiã verucula transfigendis lardo carnibus ex ea conficiunt. Eius siliquæ vulgò vocantur *Scrota sacerdotum*. Sunt qui eam arborem anagyrim esse contendant.

Eupatorium, *Agrimoine*: nomen habet (vt author est Cicero) ab Eupatore rege. Dicitur & Hepatoriũ & Hepatitis, quòd hepati præcipuè medeatur.

Euphrosynum, Vide Buglossum.

F

Fagus, φηγὸς, *Foureau*, *ou Fayant*. Sunt qui vocant *Du hestre*. Eius glandes nucleis haud absimiles, cute triangula inclusæ, Gallicè dicuntur *Des fannes*.

Far rutili coloris, fortasse illud est quod à Columella Vermiculum dicitur. Vulgò *Frumẽtum rubrum* dicitur. *Blé de Poulle*.

Far candidius, quod putatur esse Clusinum Columellæ, rura nostra vocant *Blance*. Vtrunque vulgò vocatur *Blé barbu*.

Farrago, mistura ex secali & tritico, *Mesture*.

Ficus, *Figuier*.

Ficus Ægyptia, Idæa, Pelagica & Alexandrina, quia non visuntur apud nos, ideo nomen eis inditum non est. De Sycomoro dicemus suo loco.

Filix, *Fougiere*.

Filicula, polypodium quercinum præsertim.

Fœniculum, *Fenoil*, μάραθρον.

Fœniculum syluestre, in officinis *Fœniculum agreste*: & quia satiuo lõgè maius est, Hippomarathron dicitur.

Fœnum Græcum, Vide Buceros.

Fragum, *Fraize*. Nescitur adhuc quo nomine arbor hunc fructum ferens Græcis dicta sit, nisi Rubus Idæus humilis sit.

Fraxinus, *Fresne*, μελία Græcè: hæc arbor apud Homerum celebratur, quòd materia sit maximè idonea conficiendis hastis.

Frumentum, quicquid aristas mittit, & per hyemem in herba est.

Fumaria, Græcè καπνὸς, *Fumeterre*.

Fungi, μύκητες, *Champignōs*. Fungi autem omnes, præter βωλίτας, id est boletos, & quos ἀμανίτας Pauli Æginetæ ætas vocabat, damnantur à medicis.

G

Galeopsis, quæ vulgò *Herba cataria* pingitur, videtur esse Vrtica mortua, Labeo: alii putant esse Agripalmam: In officinis dicitur *Scrofularia maior, Ficaria, Millemorbia*. Nomen habet à Mustelæ aspectu.

Galbanum, χαλβάνη, succus est ferulæ nascentis in Syria: nomen retinet. Suo odore serpētes fugat, vt Nicander & Maro cecinerunt.

Galion, herba tenui radice, longa, rubente, caulibus gracilibus, floribus luteis, paruis, suaue olentibus, decussatis, vt sit similis Aparinæ, vnde dicitur vulgò *Aparine parua, Aspergula minor*, vulgò etiā dicitur *Florata*. Sic nominatur, quòd (vt ait Dioscorides) in contrahendo lacte coaguli vicem habeat.

Gallicentrum Ruellii, videtur esse Horminum Græcorum.

Genista, *Genest*, σπάρτιον.

Gentiana, *Gentiane*, nascitur plurima in quibusdam locis Galliæ. Sic autem nominata est à Gentio Illyriorum rege. Dicitur & Aloë Gallica, ob radicem multùm amaram. frequens est in Alpibus ad montem D. Bernardi.

Geranii prima species vulgò dicitur *Acus pastoris*: secunda, *Pes coruinus*. Nomen habet ἀπὸ τοῦ γεράνου, id

est, à grue. Nã gruini capitis similitudo in summo eius plantæ capitulo videtur.

Gerontopogon, id est, Barba senis, vulgò *Barba sacerdotis*, vel *Barba Dei*.

Gethyum, Cepa non capitata, *Ciboule*.

Geum, siue Gethys, *Mords a diable*. In aliquibus lòcis Galliæ dicitur *Salmonde*: ac si Sanamũdam dicas.

Gith, Græcè Melanthium, vulgò *Nigella Romana*, *Nielle*, *Poiurette*, à piperis sapore.

Gingidium, Cerefolium, *Cerfueil*, quasi χαιρέφυλλον, quòd foliis luxuriet.

Gladiolus, Græcè ξιφίον, *Glayeul*: folio est minore quàm Iris: Theophrastus ex eo nominatum putat, quòd eius folia ensem referant. Gaza apud Theophrastum interdum pugionem vertit. Columella Gladiolum Narcissi, vocat narcissi folium, gladioli formam habens.

Glastum, Græcè Isatis, *Guede ou Pastel*.

Glaux, ostenditur folio simili Glycyrrhizæ. videretur verò omnino esse planta ea, quæ vulgò *Mala domus* dicitur, nisi quòd Glaux est herba maritima.

Glycyrrhiza, Latinè Dulcis radix, *Ragalisse*.

Gnaphalium, vulgò *Cottonaria*: alii volunt esse Herbam cruciatam. Dicitur autem Gnaphalium (authore Galeno) ex eo quòd αὐτὶ τῶν γναφάλων, id est, pro tomentis vti liceat. Nam eius folia multa lanugine obducta sunt. Officinæ vocant *Centumoculum*.

Gongylis vel Gongyle, Latinè Rapum vel Rapa, *Rabe*. quæ in immẽsam crassitudinẽ in quibusdam locis crescit, vt rectè olim γογγυλίδας Lacedæmonii γασέρας (vt scribit Apollas apud Athenæũ) vocarint.

Gramen, vulgò *Dent de chien*, quòd genicula ra-

dicis eius figura & albore caninum dentem referant. Vide Agroſtis.

Goſſipium & Xylon Plinii, *Arbre portant le Cotton.*

H

Halicacabus, Veſicaria Halicacabus à Plinio, *Alquequengi* ab Arabibus dicitur, Galli *Baguenaudes.* Vide Solanum.

Halimus, Aureo Plinio, quibuſdam putatur ea arbuſcula quæ in ſepibus creſcit, *Blanche putain* vulgus appellat: ſed eos falli ex hoc coniicimus, quòd Halimus ſalſo (vt Plinius ait) ſapore ſit, vnde nomen inuenit.

Haſtula regia, Vide Aſphodelus.

Hebenus, *Hebene.*

Hedera, κισσὸς, *Lierre*, ſiue ea muris, ſiue arboribus hæreat, ſiue humi naſcatur.

Hedyoſmos, videtur eſſe ea Mentha hortenſis, quæ caule eſt ſatis craſſo: ea enim odoratiſſima eſt. Nam odor plantæ (vt ait Plinius) fecit, vt eam herbam, quæ μίνθη prius dicebatur, ἡδύοσμον Græci vocarent.

Hedyſarum, Securidaca, *Cornuette.* quibuſdam dicitur Cepa marina.

Helenium, Enula campana. Nomen ex eo inuenit, quòd (vt ait Homerus) ex Helenes lachrymis in Helena inſula nata ſit, cuius radicē ſiquis comederit, omnium dolorum obliuiſcitur.

Helxine, Celſo herba muralis dicitur, vulgò *Parietaria*, quòd muris adnaſcatur: dicitur etiam Vrceolaris, quòd vrcei ea extergeantur. *Parietaire.* Nicander in Theriacis Parthenii primùm, mox Helxines facta mentione, vtranque contra venenata laudauit. Quidam affirmant nomen deduci ἀπὸ τοῦ ἕλκω, eò quòd aſperitate ſuâ, tenaci nexu veſtes,

quibus hæserit, ad se trahat: quanquam aliud vocis huius etymon scripsimus in voce Cissampelos.

Helxine cissampelos, id est, Hædera vinealis, vulgò *Volubilis uinealis.*

Helioscopius, Species tithymali, folio portulacæ, nascens in ruderibus ac vineis, & comas suas cum sole circumagens.

Heliotropium præsertim maius, vulgò *Herba cãcri,* quòd flores in caudæ cancri similitudinem inflectantur, putatur à quibusdam esse Cichorium agreste, cuius flores cærulei sunt. neque ea est herba, quam vulgò *Soulcie* dicimus. Nomen ex eo habet, quòd folia eius solem ab Ortu in Occasum sequantur. Celsus ob id herbam solarem appellat.

Hemerocalles, vulgò *Lilium sylueſtre,* vel *marinum.*

Hemionitis, vulgaris Scolopendria: Lingua autem ceruina videtur esse magis Phillitis. Sic dicta est Hemionitis, quòd muli ea delectentur.

Hesperis, vulgò *Herba Gallica*: Sunt qui vocant *Giroflee:* quòd Caryophyllum oleat.

Hyacinth', *Oignon de bois, ou Vaßiet.* Hyacinthi duplices sunt, albi & cærulei, vt ex hoc carmine Columellæ colligere licet,

Necnon vel niueos vel cæruleos hyacinthos. Sed albi ita intelligendi sunt, vt pallescere incipiant cùm adolescunt. Cærulei ab eodẽ Columella dicũtur, & hyacinthi cælestis numinis, id est cærulei, & Iridem numen cæleste colore referentes. Nicãder in Theriacis scribit Hyacinthum puerum, quũ Apollini colluderet, ab eo, disco ex imprudentia interfectum, atque ex pueri cruore, Apollinis cõmiseratione, herbam enatam esse. Alii dicunt hunc florem ex Aiacis sanguine natum, interpretantúrque de eo Virgilianum illud,

Dic quibus in terris naſcantur nomina regum Inſcripti flores. De hac re vide librum 13. Metamorphoſeos Ouidii. Pauſanias florem qui natus ſit extincto Aiace apud Salamina, credi refert editum pimùm non hyacinthum, ſed literis hyacintho ſimilem videri, ex candido rubentem, & lilio minorem.

Hydropiper, Piper aquaticum, planta eſt geniculata, flore ſpicato, in quo eſt ſemen Piperi ſimile: aliis videtur Perſicaria illa acris: aliis ea planta, quæ pro Eupatorio vſurpatur.

Hieracium præſertim maius, *Eſpece de Cichoree ſauuage*. Quidam herbarii Cichoream luteam aut croceam vocant. Nomen ex eo inuenit, quòd ἱέρακες, id eſt accipitres, Gallicè *Sacres*, ſucco huius herbæ (vt Plinius ait) oculorum obſcuritatem diſcutiāt. Apuleius ſcribit aquilam ſe in altum alis tollentem, vt rerum naturam certius contempletur, ſylueſtrem lactucam euellere, eiúſque ſucco, oculo magnam claritatem comparare.

Hieracium minus, in quibuſdam officinis dicitur *Dens leonis*: in aliis *Barbuta*, *Taraxacon*, & *Altara*.

Heptaphyllon, *Tormentilla*.

Hyoſcyamus, Vide Altercum.

Hypericum, *Millepertuis*.

Hippogloſſon, putatur à Ruellio Bonifacia Italorum. Quidam affirmant eſſe eandem plantam cum Lauro Alexandrina. In quibuſdam locis Galliæ dicitur *Lingua pagana*: ſignificat ad verbum Linguam equi.

Hippolapathum, *La parelle*, *La patience*. In qua voce, ἵππο auget, quaſi dicas magnum Lapathum: vt etiam in ſequenti dictione.

Hippomarathrum, Magnum fœniculum ſylue-

ftre & Erraticum.

Holoftium,vel(vt alii fcribunt)Holofteon,Molle gramen, vel Dẽticulus canis. Nominata eft hæc planta κατ' ἀντίφρασιν,quòd fit fine duritie.

Horminum, *Toute bonne*, *Horuala*. Planta autem hæc duplex eft,fatiua & agreftis.

Hyffopus,*Ifope*.

I

Iafminum,*Iafmin*: ea herba nuper ex Italia aducta eft:ab Actuario autem Zambacus dicitur. vnde oleum Zambacium dictum eft.

Ilex glandifera, quæ gerit glandem vulgari fimilem, fed multò efficaciorem glandibus quercus.Ea autem Ilex rara eft in Gallia.

Ilex conifera,duplex eft: alia Quifquiliũ dicta eft,gerens coccũ baphicum,id eft,granũ tinctoriũ, *Efcarlatte*,quæ frequẽs eft in Gallia Narbonẽfi.Alia dicitur Aquifolia,Gallicè *Du houx*.Sunt qui referũt φελλόδρυν,id eft,fubiferam arborem,ad ilicem.

Intybus vel Intubus,vel σέρις, eft nomẽ cõmune quo Scariolas,Ambubaias,Cichoria,Endiuiam intelligimus. Virgilius per -amaris intuba fibris, intellexit, authore Hermolao, genus illud intubi, quod πικρὶς dicitur.

Inula,vide Helenium.

Iouis barba,Vide Aeizoon.

Iouis glans,putatur effe caftanea, quæ à Galeno dicitur τὸ κάστανον.

Irio,Vide Erifimum.

Iris,*Flambe*:fic dicitur à multiplici colore qui fpectatur in vno flore.*Flambe* autem Gallicè appellatur,quòd maximè excalefaciat.

Ifatis(vt Cæfar ait)à Barbaris fua corpora ea herba tingentibus Glaftum dicebatur. Vitruuius lib.

7.videtur luteam vocasse. Antiquiores Græci & Latini inter syluestres lactucas eam numerarunt. Plinius lõgissimè de ea egit cap.7. lib.20. Tinctores nunc habent crassiorem farinam Isatidis, quã vocant Guędam, & nobiliorem, quam pastellum appellant.

Isopyrum, est genus Phaseolorum, folio aniso simili, semine gustu referente Melanthium.

Iuglans nux, *Noix commune*. Dicitur nux Indica ab Actuario in Diasatyrio.

Iuncus, σχοῖνος, quòd ex eo funes fiant: multiplex autem est, vnus crassitudine & magnitudine insigni, fungosáque medulla, in aquis viuens, Holoschœnos, Plinio Mariscus à magnitudine, vt ficus Mariscæ, dicitur. alius ex quo fiunt ellychnia, quẽ scirpum appellamus. Alius est Melancranis, id est, capitulum nigrum habens, gerens fructum racemorum cohærentium modo. Additur his Oxyschœnos, id est acutus iuncus, qui nihil aliud est quàm iuncus marinus.

Iuniperus, *Geneure*, ἄρκευθος, vel ἀρκευθίς, Gummi iuniperi. ab Hermolao Barbaro dicitur Vernigo: Galli *Vernix* appellant, quod in vsu multo est scriptoribus & pictoribus.

L

Labrum Veneris, ἀφροδίτης λουτρόν: vide Dipsacus. Duplex est hæc planta: Satiua, *qui est le Chardon de bonnetier*: Syluestris, vulgò *Virga pastoris*.

Lactuca satiua, Græcè θρίδαξ, vel θριδακίνη: à recentioribus Græcis μαρούλιον, *Laictue*. Theophrastus lactucarum tria genera scribit, πλατύκαυλον, καὶ στρογγυλόκαυλον, καὶ τρίτον, τὸ λακωνικόν: id est, vnum lati caulis (ὥστ' ἐνίους χρῆσθαι καὶ θύραις κηπουρικαῖς, id est, adeò vt hortorum ostiola ex his fiant) alterum rotun-

di caulis: tertium Laconicum. Hæc herba est multùm salubris, quod his versibus Columella confirmat,

Iámque salutari properet lactuca sapore,
Tristia quæ releuet longi fastidia morbi.

Ibicus Pythagoræus apud Athenæũ hanc plantam à Pythagoræis ἐϋνοῦχον vocatam scribit, quòd frigiditate sua homines πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἐκλύτους efficeret. Cui non dissimile est quod Callimachus apud eundem authorem de Venere scripsit, quæ Adonin mortuum lactucæ folio texit.

Lactuca sessilis, capitata, Laconia, *Laictue pommee.* Sunt aliæ lactucarum tum à colore, tum à genere apud Columellam differentiæ, quas ex authore ipso petito.

Lactuca syluestris, sponte nascens, vulgò dicitur *Taraxacum:* alii, meo quidem iudicio rectè, pro syluestri lactuca, eam herbam accipiunt, quæ Endiuia vera dicitur. Alii Chondryllam lactucæ syluestris etiam speciem eam volunt esse, quam Gallicè *Laicteron* nominamus. Lactuca autem, authore Palladio, ex eo dicta est, quòd lacte, bono eo quidem, & ad multa vtili, præsertim si ex syluestri eductum fuerit, abundet.

Ladanum nomen retinet in officinis. Est autem is succus, quo capræ, dum Cistum fruticem depascuntur, barbas ac villos imbuunt: vnde postea homines depectunt, quod Ladanum dicitur.

Lampsana, *Sanue.* Hoc olere (vt Plinius ait) Cæsariani milites ad Dirrhachiũ vixere, eíque in triũpho iocularibus carminibus exprobrauere.

Lanaria herba, Græcè Struthion, vulgò *Herba fullonum:* & in officinis *Saponaria.* hac planta sic vtebãtur antiqui ad lanas œsypo repurgandas, vt quæ

eo sudore repurgatæ non sint, à Græcis ἀσρούθισοι dicantur.

Lappa maior, προσώπιον, Personata : quòd ex ea personæ fierent in theatris, *Glouteron*, vulgò *Bardana*.

Lappa minor, Vide Arction. Habet ea herba echinos inhærentes vestibus. *Des graterons*.

Lapathi primum genus videtur id esse, quod vulgò *De la patience* dicimus. Secundum genus est *Lapathum rotũdum* vulgò dictum, magnitudine medium inter Oxalidem & Hippolapathũ. & id videtur esse Rhabarbarum Cartusianorum. Tertium genus est Oxalis Turonica, *De l'Ozeille de Tours*. Quartum est vulgaris nostra Oxalis, *nostre Ozeille commune*. Lapathum autem dicitur ἀπὸ τοῦ λαπάζειν, id est, inanire & vacuare. Omnium siquidem generũ Lapathi foliis decoctis aluus mollitur. Rumex Latinè dicitur quo nomine propriè nostra Oxalis appellanda est.

Laser & Laserpitiũ, σίλφιον, *Beniouin*, quod ex Cyrenaica prouincia olim præstantissimum aduehebatur, vnde Catullus Cyrenas laserpiciferas appellauit. Et Palladius laser, opon Cyrenaicum vocat, quanquam ὀπὸς nomine laser κατ' ἐξοχὴν intelligimus. Hodie è Taprobana maris Indici insula omnium maxima (vt ait Ludouicus Romanus patricius) optimum conuehitur.

Lathyris, vulgò *Cataputia minor*, *Espurge*. Sunt qui putent esse Tithymali speciem, tum quòd similem ei succum habeat, tum quòd eodem modo purget.

Lauer, Græcè Sion, *Berle*: Homerus cum apio in aquis nasci canit, Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σίου, ἠδὲ σελίνου.

Lens, species leguminis, Græcis, quia edendo est, φακὸς ἐσθιόμενος dicitur, *Lentille*.

Lens paluſtris,etiam Gallico nomine *Lentille* dicitur.

Leontopetalon,vulgò *Patta leonis*: Gallicè *De la pommelee*:Itali *Papauerculum* vocant.

Leótopodion Ruellio putatur eſſe Cruciata noſtra,aliis Calendula : frequens eſt in hortis.tritum autem olet ſinapi,& illius ac piperis acrimoniam habet.

Lepidium,vulgus Gallorũ,*Paſſe rage* vocat. Paulus Æginetа Lepidium,Iberidem,& *ἀγριοκάρδαμον* eandem plantam facit . Cæterum Lepidium dictũ eſt,quòd cuti impoſitum, tam validè exulceret, vt à cute,*λεπίδες*,id eſt,ſquamæ pellantur, quod Columella in carmine ſuo cecinit:

Deiectura quidem fronti data ſigna fucorum,
Vímque ſuam iccirco profitetur nomine Graio.

Vtebatur eodẽ antiquitas, quod etiamnum tota Ægyptus & Syria ſeruat ad adiiciendum lacti acorem , conficiendúmque id quod Oxygala , id eſt , lac acidum Græci vocant . lege Columellam lib.13.cap.8.

Leucacantha , ſpecies cardui , folia lactucea habentis, maculis albis conſperſa, appellatur vulgò *Carduus beatæ Mariæ.*

Leucoion Dioſcoridis, eſt noſtra Caryophyllata , *noſtre Giroflee* . Officinæ autem Mauritana voce *Kiri* appellant:quanquam luteum tantùm hoc nomine appellandum quibuſdam placet. Leucoion Theophraſti Maſſario eſt, quod circa Natalem CHRISTI, etiam ſummis frigoribus floret paſſim in ſyluis,nunc etiam in hortis.Cæterùm quanquam vox Leucoion albam violam tantùm ſignificat , tamen hoc nominẽ omnes alii colores indicantur.

Libanotis, *Rosmarin*: sic dicitur quòd λιβανὸς, id est thuris, odorem habeat.

Ligusticum, quibusdam placet eam esse herbam, quæ vulgò *De la leuesche* dicitur, sed rectius dicemus Ligusticum ignorari. Nam Smyrniũ nostræ Leueschiæ magis conuenit. λιγυστικὸν, vel cum Galeno λιβυστικὸν, Leonicenus & Musa vocant Radicem imperatoriam. nomen autem à Liguria inuenit, quæ ea planta sic olim abundabat, vt eius semine pro pipere vteretur.

Ligustrum, *Du troesne*. In Hetruria nunc corruptè Luuisticum.

Lilium, *Lis*, Iunonia rosa.

Liliastrum, Lilium syluestre, Hemerocalles, vulgò *Lilium marinum*.

Limonium, Beta syluestris, *Bete de pré, & sauuage:* proximè accedit ad Elleborum.

Linozostis, vulgò *Mercurialis*: M. Cato hac herba in deiicienda aluo vti præcipit. Græci eam ἑρμοῦ πόαν ex eo appellasse creduntur, quòd numinis cuiusdam vi, fœmina tum trita, tum pota, aut post purgationes fœminarum genitalibus apposita, vt fœminæ concipiantur, faciat: mascula verò contrà, mares.

Linum, *Lin*.

Lysimachia, vulgò vocatur in quibusdam locis Corneola, in aliis *Falsia aquatica*. in aliis locis Galliæ dicitur *Chasse bosse*, quòd multùm efficax esse aduersus pestem credatur: frequens est in Cenomanensi agro. In aliquibus locis etiam dicitur Salicaria. Appellatam autem à Lysimacho rege alii scribunt, alii verò ex eo nomen inuenisse putant, quòd discordantibus iumentis, iugo ab antiquis imposita, eorum asperitatem coerceret.

Lithoſpermon, vulgus herbariorum *Milium ſolis*. Gallicè *Grenil*, vox ad verbum ſignificat Lapidoſum ſemen.

Lolium, vide Æra.

Lonchitis, à vulgo herbariorum dicitur *Lanceolata*, quod etiam Græcum nomen indicat.

Lotus arbor, *Aliſier*: Itali vocant *Amarenum Pongeranum*. huius fructus deſcribitur ab Homero libro 9. Odyſſ.

Lotus herba, putatur eſſe Trifoliũ minus quod naſcitur in pratis. Deſcribitur alia Lotus ab Athenæo libro 14. Dipnoſophiſt.

Lupinus, θέρμος, *Lupin*, amariſſimus eſt: ob id triſtes Lupinos Virgilius appellat.

Lupus ſalictarius, Lupulus, *Houbelon*.

Lychnis ſatiua præſertim, Roſa Græca vel Græcula Plinii. à Gaza apud Theophraſtum, Lucerna conuertitur. In quibuſdam locis Galliæ appellatur *Caryophyllata ſylueſtris, Giroflee ſauuage*. Alia rura vocant *Chandelle de noſtre dame*. Lychnidem autem ex eo argumento appellauerunt Græci, quo nautis in mari ſæpe viſum piſcem Lucernam veteres Romani vocauerunt, ignea per os exerta lingua tranquillis noctibus relucentem. Nam noctibus hic flos fulgere videtur, & ignis quodam fulgore videntium oculos in ſe conuertit.

Lycopſin quibuſdam placet eſſe Cynogloſſon herbariorum. herba eſt ex Anchuſarum genere, quanquam Plinius ſeorſum à reliquis anchuſis de Lycopſi egit, quod antè & Nicander fecit.

Lygos, Latinè Vitex, Agnus caſtus, Gaza vertit Amerinam. Lygos autem ex eo dicitur, quòd maximè lenta & flexilis ſit: quanquam nomen lygos Græcis commune eſt omnibus, quibus in opere

rustico ad vincula vtimur. Agnum autem appellarunt, quoniam in Thesmophoriis, Cereris sacro, quod Athenis à mulieribus fiebat, castitatem custodientes mulieres foliis eius cubitus sibi sternerēt, expertæ, aut à peritioribus doctæ viticem calore suo inflationes soluere, ideóque Veneris impetus facilè inhibere.

M

Malobathrum, folium simpliciter olim à Græcis dictum est, vt ex Plutarchi commentario, quòd bruta ratione vtuntur, colligere licet, à qua appellatione Malobathrinum vnguentum, foliatum Martiali dictum est: nunc folium Indicum dicitur. Lingua verò Mauritanorum *Tembul* dicitur.

Malicorium, Testa mali granati.

Malua, μαλάχη, vel μολόχη, quod nomen Columella in horto retinuit, *Maulue*. Nomen autem à mollienda aluo habet, vnde molles maluæ Martiali dicuntur. Hæc herba folia ad solem circumagit, vnde Heliostrophos ab Apuleio dicitur.

Malua satiua, *Rose d'oultre mer*: δενδρομαλάχη, id est, arborescens malua, dici potest.

Malus serotina, *Pommier tardif*.

Malus præcox, *Pommier hastif*, qualis est quæ Persica Trecanica fert, *Pesches de Troye, & Auantpesches*.

Malus agrestis, *Pommier sauuage*.

Malus generosa, *Pommier franc*.

Malus insita, *Pommier enté*.

Malus bifera, *Pommier de deux portees*.

Malus Cydonea, *un Coignier*.

Malus Armeniaca, *un Arbricotier*.

Malus Persica, *un Peschier*.

Malus Punica, *un Grenadier*.

Malus Medica, *un Orangier*.

Malus citrea, *un Citronnier.*

Mandragoras, Gallicè *Mandragore, Mandegloire.* Qui Mandragoram quotidie circunferunt Argytæ, iactántque tanto periculo effodi humana forma, ignaræ plebi eam ostendentes, ex vno à Pythagora nomine anthropomorphos ei indito, mēdacii sui occasionem arripuerunt. Neque enim vox illa aliud, quàm humanæ formæ plantam significat. Nam duas aut tres radices inuicem complicatas in modum crurum humanorum habet. Accessit & Pythagoræ Columella, qui in carmine suo ita cecinit:

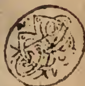
Quanuis semihominis vesano gramine fœta
Mādragoræ pariat flores, mœstámque cicutam.

Non defuerunt illis etiam in iactanda, cùm foditur Mandragoras, religione Theophrastus in Græcis, Plinius verò in Latinis, quorum commentarios adito.

Mandragoras, mas, dicitur μώριον: fœmina, θριδακίας: Hermolaus Barbarus refert Mala insana, *Pommes d'amours,* ad Mandragoram.

Marathrum, *Fenoil.*

Marrubium, πράσιον: nomen retinet in officinis, & apud vulgus. quanquam in locis quibusdam *Marrouche* appellatur.

Marum à quibusdam putatur esse herba similis Origano: quibusdam placet esse herbam, quæ vulgò *Mastic* dicitur.

Meconium, Papauer, *Pauot.*

Melanthium, Nigella Romana, Vide Gith. *Nielle, ou Poiurette,* à sapore piperis. Nomen habet à nigro flore, quum tamen cæruleum habeat, semen verò nigrum: vnde rectius μελανόσπερμον diceretur.

Melanthium syluestre, Nigellastrum, Githago,

Des alesnes.

Meliſſophyllon, *De la meliſſe*: dicitur & Citrago quibuſdam,quòd trita citri odorem referat.

Melilotos,Serta campanica Catonis, Sertula Cãpana Celſi,& Plinii Melilotus.

Mentha,*μίνθη*, *De la mente*. Vide Hedyoſmos. Dicitur & Balſamum.

Menthaſtrum eſt foliis lanuginoſioribus, & ſimile eſt Siſymbrio,id eſt Menthæ aquaticæ.

Meſpilus,ſecundum Dioſcoridem,arbor eſt aculeata, ferens tricoccum fructum, qualis eſt quæ fructum Azarolum Neapolitanis dictum profert. Meſpilus autẽ noſtra eſt vera Epimelis Dioſcoridis.

Myagrum,*μελάμπυρος*,*De la Cameline*.*Blé frimé*. Frequens eſt in Campania.

Myoſotis deſcripta à Dioſcoride longè differt ab Alſine noſtra, quam vulgus *Mourron & Coquille de preſtre* appellat. Nam quæ deſcriptio eſt Myoſotidos apud Dioſcoridem, Bipinellam noſtrã propemodum exprimit.

Myrica,Tamarix,*Tamarin*:officinis,*Tamariſcus*.

Myriophyllon, Millefolium. Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo folioſam, eximii vſus ad vulnera. Boum enim neruos vomere abſciſſos ea herba, addita axungia,ſolidari affirmãt. *Millefueille*. Aliud eſt Millefolium Græcis *χιλιόφυλλον* inter Sideritidas. Eſt & *στρατιώτης χιλιόφυλλος*, quem docti quidam Cuminum ſylueſtre, quòd eius folia Cumini foliis ſimilia ſint,eſſe putant.

Myrtidanum aliis dicitur Soboles adnata trunco myrti,quæ alio nomine dicitur *μυρτίς*. aliis ſignificat fila quæ inuoluunt Myrtum.

Myrtus,μυρσίνη,vel μυῤῥίνη,*Meurte*. Murta Catoni & Myrta Varroni,ſunt baccæ Myrti,Græcè μύρτα, officinæ *Myrtilla* vocant.

Myrrhis,ſecundum Manardum,eſt noſtrum *Cerfolium*, ſed id non eſt veriſimile. Plinius facit ſpeciem Geranii:aliis placet eſſe Pedem columbinũ. Officinis dicitur *Cicutaria*:vulgus Gallicum vocat *Perſil d'aſne*. Nomen ex eo habet, quòd tota Myrrham oleat.

Morus,μορέα,*Meurier*.

Moſchocaryon,*Noix muſcade*.

Muſcus arborum,Vide Bryon.

N

Napus,βουνιάς,*Nauet*.

Narciſſus qui hîc oſtenditur,à Plinio refertur ad Lilium.Viſus eſt hîc Narciſſus violaceo flore,qui verus Narciſſus Theophraſti putatur eſſe. Quidam etiam Petilium florem ad narciſſum referũt. Narciſſus autem, authore Plinio, non à fabuloſo puero,ſed à torpore, qui Græcè νάρκη dicitur, appellatus eſt.Dolores enim capitis & grauitates ſuo odore efficit.Quod ipſum Plutarchus ſcribit Sympoſ. 3. ob id Sophocles deorum ſubterraneorum coronamentum facit.

Nardus Indica,*Aſpic d'oultre mer*: quanquam hæc ſimpliciter Nardus interdum dicitur. appellant quidam & Nardi ſpicam, vel vno nomine ναρδόσταχυν, quòd ſit admodum humilis, & nihil niſi ſpica cum radice.Quæ hîc oſtenditur in officinis, nihil aliud eſt,quàm inanis quædam feſtuca.

Nardus Celtica,*Aſpic,Lauande*.

Naſturtium,κάρδαμον,*Creſſon alenois*.Naſturtium, authore Plinio & Varrone, dicitur à torquendis naribus:κάρδαμον autem ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd mul

tûm valeat in ſyncope cardiaca, vel quaſi *καρήδαμον*, quòd vi ſua & acrimonia caput tentet.

Nepeta, *L'herbe au chat*. Vide Calamintha.

Nymphæa, *Cacabus Veneris*, & Papauer paluſtre Plinii: Nenuphar verò Arabû. naſcitur in ſtagnis & paludibus gerens ſemen in calyce ſimili lucernæ æreæ. Creditur ſic quondam dicta fuiſſe, quòd aquoſa amet loca.

Nux auellana, Corylus, *un Couldre*.

Nux iuglans, *un Noyer*.

Nux Græca, *Amandier*.

O

Ocymum, recentioribus Græcis *βασιλικὸν*, quod nomen retinuimus, *Baſelic* eam herbam vocantes. Sic autem quibuſdam dicitur à naſcendi celeritate: ſiquidem tertio à ſatu die emicat. Quod tamen verius Ocymo pabuli & farraginis generi, *Dragee aux cheuaulx* vulgò vocato cõuenire videtur. proinde ſunt qui Columellam ſequentes Ozimum ſcribunt, ἀπὸ τοῦ ὄζω, quod redolere ſignificat: quoniam herba tota ſuauiſſimum ſpirat odorem, à quo baſilica vtique & regia domo dignum Baſilicum appellatur.

Ocymaſtrum, Ocymoeides, vulgò *Potularia, Iaſia alba, Baſelic ſauuage*.

Œnanthe in officinis dicitur *Filipendula*, & *Saxifraga rubea*. dicta eſt Œnanthe, quòd cum vino floreat.

Alia eſt Œnanthe, Flos vitis ſylueſtris.

Olea, *Oliuier*.

Oluſatrum, Vide Hippoſelinum.

Onobrychis nomen retinet. ſignificat àd verbû Aſini delicium.

Ononis, Vide Anonis.

Onosma est ea Anchusæ species, quæ est sine foliis & caule, & cuius radix rubet.

Ophioscorodon est Allium syluestre, vt quod ostenditur ex vitibus & pratis. Ad verbum significat Anguinum allium: in quibusdam officinis dicitur *Vrsinum allium*. Lege Scorodon.

Orchis, Vide Satyrium.

Origanum, *Mariolaine d'Angleterre*, alii *Mariolaine bastarde*. Sunt qui Satureiam semper virentem referunt ad Origanum. Plinius vocat Cunilam capitatam.

Orbiculata mala Varronis videntur esse nostra poma Capenduta.

Oryza, *Ris*.

Ornus nomen Gallicum non habet: à quibusdã dicitur *Fresne champestre*.

Orobanche Erui angina à rusticis dicitur, *Tigne*. Quidam Cuscutam vocant, vide Epithymum.

Orobus, Eruum, *Des ers* in Gallia Narbonensi. Vide Eruum.

Osyris, vulgò *Linaria maior & minor*.

Othonna, videtur esse *Memimha* Pharmocopolarum.

Oxalis, Vide Lapathum.

Oxyacantha vel Oxyacanthus, vt Theophrastus: in officinis *Berberis*: & vulgò, *Espine uinette*. ad verbum significat Acutam spinam. Frutex *Ribes* Arabibus dictus, & Gallico sermone *Grozelier rouge* appellatus, huic est congener.

Oxytriphyllon, vulgò dicitur *Panis cuculi*: in officinis *Acetosum triphyllon*, & *Alleluya* dicitur.

P

Paliurus putatur à Ruellio *Aulbespine*, sed falsó. Nam translatus est huc ex Italia Paliurus acutis

adeò ſpinis, vt verum eſſe comperiamus quod de eo à Virgilio & Columella ſcriptum eſt. hic frutex in Narbonenſi Gallia dicitur Aruagas.

Palma, *Palme*, *φοῖνιξ*, quæ vox Græca arborem & fructum, quem Suetonius in Claudio Palmulam vocat, ſignificat. nomen autem habet à colore pomi: *φοινικοῦν* enim & *φοινίζεσθαι*, puniceo colore rubere eſt. de Dactylis vide ſuo loco.

Panaces, ad verbum ſignificat valens aduerſus omnes morbos: quod nomen, quanquã commune eſt Centaurio, Liguſtico, Tithymallo, Origano, tamen propriè tribuitur Panaci. Non eſt veriſimile, plantam, quam Gallicè *Panez* dicimus, eſſe Panaces: tamen Panaces Aſclepium magnam habet ſimilitudinem cum noſtris Panacibus.

Panaces Chironium ab Apuleio dicitur Enula campana.

Panicũ, *Du panic*, *ὁ ἔλυμος*, vel *ὁ μέλινος*, Theophraſto. Latini ei nomen à paniculis, in quibus ſemen eſt, indiderunt.

Papauer ſatiuum, *μήκων ἥμερος*, *Du pauot*. Ferunt Cererem non ad cibum, ſed ad leuandum ſomno pro amiſſa filia dolorem, papauere vſam fuiſſe, & in luctus fortunæque ſuæ memoriam mortalibus id oſtendiſſe. quod frugis maleficium ſenſit Virgilius, ita canens,

Vrunt lethæo perfuſa papauera ſomno.

Papauer erraticum, *μήκων ῥοιάς*. Rura vocant *Coquelicoz, ou Ponceau*. Papauer rhœas à Græcis dicitur, quòd flos vel leniſſima aura agitatus fluat.

Papauer corniculatum, *μήκων κερατίτις*, nomen retinet in officinis.

Papauer ſpumeum *μήκων ἀφρώδης*, videtur eſſe humillimum genus papaueris. Spumeum autem

dicitur, authore Galeno, quòd totum album ſit & ſpumeum.

Pardalianches, in quibuſdam officinis dicitur *Vua inuerſa & Vulpina*: aliis videtur vulgò dicta *Luparia*. vide Lycoctonum.

Parietaria, Vide Helxine.

Paronychia putatur eſſe quibuſdam ea, quam Itali à foliis noctu lucentibus, *Lunariam* appellant.

Parthenium eſt ambiguum apud Græcos: aliquādo enim, vt placet Hieronymo Trago, eſt Anthemis, *Camomille*: aliquando Mercurialis: aliquando Parietaria, vt Celſo & Gazæ, qui muralem Parthenion interpretantur: quibuſdam placet eſſe Matricariam, *Eſpargoutte*: aliis dicitur Cotula fœtida. hîc accipimus Parthenium pro *Matricaria & Eſpargoutte*.

Paſtinaca hortenſis, σαφυλῖνος κηπαῖος, *Carrotte*.

Paſtinaca ſylueſtris, σαφυλῖνος ἄγριος, nihil aliud eſt, quàm Daucus, *Paſtenade*. Cæterum obſeruandum σαφυλῖνον vel ἀσαφυλῖνον ſimpliciter, Græcis ſignificare ſatiuam Paſtinacam, quomodo Columella cecinit:

Lætetur, mollémque ſinũ ſtaphylinus inumbret.

Sylueſtrem autem ſignificant adiectione nominis ἄγριος, vel nomine δαύκου exprimunt.

Pentaphyllon putatur Laoniceno, Manardo, & Ruellio ea planta, quæ nunc à nobis *Tormentilla* dicitur, cui Pentaphylli deſcriptio conuenit.

Pæonia, *Piuoine, Roſe noſtre dame*. Multùm valet mas præſertim aduerſus epilepſiam.

Peplos, vulgò *Reueille matin des uignes*. In quibuſdam officinis dicitur *Eſula rotunda*.

Pepo eſt vox communis, qua intelliguntur fructus qui maturitate ſua mites ſunt, & amiſſa ſoli-

ditate sua flaccescunt & tenerescunt, à verbo πεπαίνεσθαι, id est, maturescere: tamen propriè est quē vocamus *Pepon* & *Surpepon*. Sunt & Melopepones à mali rotunditate, Columellæ dicti, quos *Melones* & *Sucrinos* vulgò vocamus.

Periclimenum, vulgò *Caprifolium*, *Matrisylua*, & *Vinciboscum*, *Volucrum maius*.

Personata, Vide Lappa.

Petasites à Petaso dicitur, quòd eius folio caput operiri non secus ac galero possit. Nomen retinet in officinis.

Petilius flos potest esse nostrum *Oeillet d'Inde*.

Peucedanum, vulgò *Fœniculum porcinum*. Appellatum est autem à Pinu, quæ Græcis πεύκη dicitur, cui folio par est, vnde Latini posteriores Pinastellum vocauerunt.

Phace, Vide Lenticula.

Phalangium à nobis ignoratur, nisi sit herbula, quæ passim ostenditur albo flore, folio Alsines, sed lanuginoso. Nomen ex eo inuenit, quòd Phalangiorum morsibus medeatur.

Phasiolus, Vide Similax.

Phœnicobalanus, Dactylus maturatus in sole: nam nomine βαλάνου, id est glandis, Græci palmæ fructum etiam comprehendunt.

Philanthropos, Vide Aparine.

Phillitis aliis vocatur Rumex muralis, aliis Osmunda: verisimilius est esse linguam ceruinam.

Phu, Valeriana maior.

Picea, πεύκη, *Pin communeement moindre que le Pin qui croist par les iardins*. Vulgò *Pinasse*.

Phlomus, Verbascum, in officinis *Tapsus barbatus*. Sunt qui Candelam regis, Candelariam, Lanariamque nominent. vulgus Gallicum appellat

Bouillon blanc. Græci ex eo ei nomẽ indiderunt, quòd ea plãta pro Ellychniis vti poſſimus: nã caules pin gui aliquo illiti pro lucernis nobis eſſe poſſunt.

Phlomis, Lychnis, Thryallis, vulgò *Candelaria*, quòd ex ea fiant ellychnia.

Pinus, πίτυς, *Pin*.

Pityides ſunt nuclei qui ſunt in nucibus pini, & piceæ arboris.

Pinaſter, σρόβιλος, πεύκη, *Pin ſauuage*.

Piper, πέπερι, *Poyure*.

Piperitis aliis Piper Indicum dicitur: aliis Cardamomi genus putatur.

Pyrethrum, vulgò *Pes Alexandrinus*. Nomen ab ignea & cauſtica vi habet, quia manſu ſaliuam po tentius, quàm pro caloris modo elicit, vnde Saliuaris quoque Latinis dicitur.

Pyrus, *Poirier*, ἄπιος: fructus, ἄπιον, ὄγχνη, vel ὄχνη: quæ duo vocabula poſtrema ſignificant potius ſyl ueſtre pyrum, ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, à ſtrangulando.

Non habemus nomina Ceritiis, Calculoſis, Lolianis, Lauiniis, Mileſiis, Myrteis, Orbiculatis, & aliis innumeris quæ apud Columellã ſunt, reſpõdentia pyra: ſed coacti ſumus nomina à figura, ſapore, & interdum à loco fingere, *Bonchreſtiana*, *Mariana*, *Muſcata*, *Bicipitia*, *Turbinatiora*, *Martiniana*, *Finora*, *Bergamotia*, *Strangulanea*.

Piromela, *Pommes poires*.

Piſtacia à Pharmacopolis vocantur Phiſtici. Nicander in Theriacis vocat Pſittacia, quæ aduerſus ſerpentes valere dicit. Viſitur Piſtacium in hortis D. Cardinalis Bellaii.

Pityuſa Actuarii videtur eſſe *Turbith*, vel *Turpetũ Meſuæ*. *Turbith* autẽ *Serapionis* & *Meſuæ* videtur Tri polium Dioſcoridis. *Turbith* verò illud, quod eſt in

officinis Pharmacopolarum, videtur esse radix Tithymalli myrtitæ.

Plantago, ἀρνόγλωσσον, Lingua agni, *Plantain.*

Plantago minor, vulgò *Lanceolata, Arnoglossum* officinarum est plantago ea, quæ habet folia rotundiora & hirsutiora.

Platanus, *Vn plat, De la plane.* Sic appellata videtur à foliorum latitudine. Visitur nunc pulcherrima Platanus prope ædem D. Hilarii apud Pictauos. Summa huius arboris olim commendatio fuit, solem æstatibus arcere, per hyemes admittere.

Polemonia vel Polemonium, à quibusdam putatur esse Ambrosia vulgaris, id est Saluia syluestris, *Saulge de bois.* In quibusdam officinis dicitur, *Behen album.* Hæc herba cognita est Cenomanis, pestifugam eam putantibus. Quibusdam placet dictam esse hanc herbam à certamine, quod reges de eius inuentione inierunt: aliis ex eo, quòd pugnet aduersus venena.

Polygonon fœmina crescit in aquis, foliis est pini, & geniculis caudæ equinæ.

Polygonatum mas, vulgò *Sigillum Salomonis.* Nomen ex eo habet, quòd radix frequentibus geniculorum nodis tumeat. Inueniuntur duo genera: alterum foliis latioribus, alterum multò angustioribus. Itali vocant *Fraxinellam.*

Polygonon mas, Sanguinaria: In officinis *Centinodia* & *Corrigiola* appellatur. Dicitur & hic *herba Sancti Innocentii:* appellata autem ita est à multis geniculis, quibus nodosa est.

Polypodium, folium habet Filicis. Dicitur autẽ Polypodium, quòd in radice multos cirros polypodum modo habeat.

Polium à canitie dictum est. Herbula enim est in summo canitiem quandam habens. Vocabatur autem à Romanis, authore Scribonio Largo, Tinearia. Nam, vt ait Theophrastus, πρὸς σῆπας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθὸν: id est, bonum est aduersus tineas quæ in vestibus sunt. amarum enim vsqueadeò est, vt cùm Græci scriptores maioris amaritudinis indicatione aliqua vti vellent, à Polio exemplum sumerent, sempérque id βαρύοσμον, id est, grauiter olens appellarent. Nicander in Theriacis aduersus venenata laudat. Affertur nunc è Gallia Narbonensi Polium, canos hominis in summo pendentes præsenti quadam imagine ostendens.

Polytrichon est Adianti ea species, quæ similis Filici folia lenticulæ habet. Nomen retinet quod ex eo inditũ est ei, quòd capillos multos & densos faciat, eorúmque defluuia expleat. Vide Adiantũ.

Pomus, *Pommier.*

Pomà Serica, siue Sirica Columellæ, & Galeni Zizipha, in Gallia Narbonensi *Guindola* vocantur, Pharmacopolæ *Iuiubas* vocant.

Poma petisia, possunt esse nostra poma *Paradisiana.*

Poma purpurea Columellæ, possunt esse nostra poma *De rouueau.*

Poma illa *Manliana, Mariana, Claudiana, Melappia, Appiana, Picena, Tiburtina, Amerina, Corinthiaca* vix sibi nunc respondentia nomina habent.

Poma nostra sunt *Capenduta, Ratelliana, Renetia, Paßipoma, Paradisiana, Franlzetura,* & similia.

Populus duplex: alba quæ Græcè λεύκη dicitur: nigra quæ αἴγυρος, vt Dioscoridi: vel αἴγιρος, vt Galeno, de qua iam dictum est in dictione Ægirus. vtraque Gallico nomine dicitur *Peuplier.* Sũt qui &

Tremulam dictam arborem, id est *Tremble*, speciē populi esse velint. Ex populo alba fluit, vt quibusdam placet, lachryma, ἤλεκτρον Græcis dicta, Latinis Succinum, Gallis *Ambra*.

Portulaca, ἀνδράχνη, *Pourpie*, quasi dicas *Poullepied*. Nam Serenus hanc plantam Pulli pedem appellat, quòd ea præsertim, quæ in vineis nascitur, figura pedem pulli gallinacei referat. Vide Andrachne.

Poterium, vt descriptum est à Dioscoride, videtur esse *nostre Grozelier*.

Prassium, Vide Marrubium.

Prunus, *Prunier*, κοκκυμηλέα: fructus, Prunum, κοκκύμηλον. Nicander apud Athenæum appellat μῆλον κόκκυγος. Quidam κοκκύμηλα per barbaralexin dicta putant, quasi coquimala, propterea quòd vis præcipua deiiciendi eis insit.

Prunus syluestris, *Vn prunelier*. Hanc arborē Virgilius spinum vocasse videtur,

-spinos iam pruna ferentes. quam arborem in Asia προῦμνον vocatam Galenus scribit.

Pruna hordeacia antiquorum esse possunt quæ nunc cerea dicimus.

Pruna Asinina nunc dicuntur, *Des poitrons, ou Des dauesnes*.

Pruna Armeniaca, *Arbricos*.

Pruna Damascena, *Prunes de Damas*.

Prunorum aliud est genus minus, quod Græci recentiores Myxon & Myxarion dixerunt ἀπὸ τῆς μύξης, à muco & lentore, qui multus inhæret his prunis. vulgus Pharmacopolarum nunc *Sebestas*. Cæterum hi acini Sebasti ab Augusti honore appellabantur in Syria, vt Hermolaus scribit.

Pruna Iberica possunt esse quæ *Pertigona* vulgò

dicimus. Sunt alia nomina prunorum vulgariũ, Prunidactyla, Noberdiana & Iuliana.

Psyllion, Latinè Pulicaris herba, quòd eius semen pulici simile sit: vulgus vocat, *Herbes a pulces.*

Ptarmice, Latinè Sternutamentaria, à quibusdã putatur Pyrethrum syluestre: alii contrà omnes notas reclamare affirmant. Ea herba sic dicta est, quòd eius folia trita sternutamenta moueant.

Pulegiũ, γλήχων, *Pouliot.* huius herbæ cibus quotidianus in vsu sanitatis olim erat, vt ex Aristophane coniicere licet. Cicero pro suauitate sermonis μεταφορικῶς hac voce vtitur. Cæterum id nomen ei inditum est, quòd excitet oues ad balandum: γληχᾶν enim balare est.

Punica malus, ῥοά, *Grenadier.*

Punicum malum, ῥοιά, *Grenade.*

Q

Quercus, δρῦς, *Vn chesne.* Existimatur etiam veteribus dicta Hemeris, id est placida. Glandes autem producit, gallas item & viscum, quod Galli *Du guy* appellant, Græcis autem ἰξὸς dicitur.

Quercula χαμαίδρυς, *petit chesne, Germandree.*

Quinquefolium, in officinis *Pentaphyllon*, quod non est aliud, quàm *Tormentilla nostra.* Hoc nomine censetur & planta ea, quæ septem folia habet, vt placet Ruellio, Leoniceno, & Manardo. Galenus lib. 5. Compos. Medicament. part. Eupatorium etiã quinquefolia habere scribit.

R

Raphanis Dioscoridis, & Raphanus Galeni eandem plantam significant, quam Celsus Radiculam dicit, & vulgus Gallicum *Raue* appellat. Nomen autem à citò apparendo habet: nam tertio à satu die apparet. Cæterum ῥάφανος apud antiquiores

Græcos pro Brassica etiam accipiebatur.

Raphanis agrestis sapore est acriore, folio latissimo, & siliquas non habet.

Radix dulcis, Glycyrrhiza, *Ragalisse*: Theophrastus lib. 9. de hist. plantar. eam radicem Scythicam vocat, quo loco eam ἄδιψον dici scribit, non tam quòd sitim arceat, quàm quòd Scythæ ea, & Hippace decem & aliquando duodecim diebus sine alio cibo durarent. Veteres vocabant Argalicum, vnde in quibusdam locis nomen Gallicum mansit, *Argalice*. Galenus lib. 7. Medicament. part. γλυκεῖαν simpliciter appellat. Actuarius interdum γλυκύρριζον.

Rhaponticum vel Rheuponticum, Radix Pontica à Celso dicitur. Galenus lib. 7. Compos. Medicament. part. vocat ῥέον ποντικόν. Actuarius nunc ῥέον ποντικὸν, nunc ῥέον βαρβαρικὸν, nunc ῥέον ἰνδικὸν appellat.

Radicula, Struthion, vulgò *herba fullonum*, Saponaria. fuit olim ita nota, vt non describatur à Dioscoride. Marcellus Struthion putat dici à foliis, quibus imitatur passeres & minores alias aues. Vide Lanaria.

Ranũculi (βατράχιον Græci dicunt) multa illa genera nomen apud vulgus non habent, nisi quòd primum genus hîc à vulgo *Des baßins* dicitur. Secũdum genus est herba Sardoa à Sallustio dicta, & in officinis *Apium risus*, de quo vide Apium. Tertiũ ἡδύοσμον, & flore aureo, nascens in syluis, apud vulgus nomen non habet. Quartum genus flore lacteo, etiam officinis est incognitum. Quintũ hortense ob pulchritudinem in coronamenta veniẽs, à quibusdam Gallis *Bacilles doubles* dicitur. Est & genus aliquod Batrachii globosæ rotunditatis, &

gustus omnium acerrimi, quod quidam Lanceolam vocant. Vide Batrachium.

Rapum, *Rabe*: vide Gongylis. Græci huic radici à rotunditate nomen indiderunt: γογγύλον enim στρόγγυλον significat.

Rapum syluestre putatur Ruellio, quod vulgò *Responses* appellamus.

Rhus, ῥοῦς, alius μαγειρικὸς, id est, culinarius à Galeno dicitur, quòd multùm ad condienda opsonia valeat. Nam eius succus etiamnum in Narbonensi Gallia vice omphacii est. Alius appellatur βυρσοδεψικὸς, quòd densandis coriis propter magnam vim adstringendi aptissimus sit. Vterque *Sumach* ab Arabibus dicitur.

Ricinus, κίκι, vel κρότων: à vulgo Gallorum *Palma Christi* dicitur, in officinis *Kerua*, *Manus Christi*, *Catapucia maior*. Cæterum ex eo κρότων dicitur, quòd eius semen Ricino (quem Græci κρότωνα dicunt) simile sit. Oleum ex semine elicitur, quod κίκινον Græcè, Latinè Ricininum dicitur: officinæ verò *Oleum de Kerua* vocant.

Rhododendron, Neriũ, & (vt Plinio placet) Rhododaphne: officinis & barbaris *Oleander*: vulgò *Rosago*. quòd florem rosæ similem habeat.

Rosmarinus, *Romarin*. Eius semen dicitur Cachrys.

Rubus, *Ronce*, βάτος, cuius hæ sunt species: Cynosbatos, id est, Rubus canin' Palladii: sic dictus, quòd eius flores canum rabie percitorũ morsibus medeantur, vnde nomen accepit: est autem spinis hamatis, & altus: fructũ fert longum, rubrum, similem oliuæ nucleo: intus verò lanuginosa habet semina: Sentis Latinè dicitur, & Sentis canis à Columella, *Esglantier sans odeur* à Gallis appellatur, quòd

eius rosæ sine odore sint.

Rubus humilis, Chamæbatus, interdum βάτος simpliciter à Galeno dictus: fert mora racematim nascentia, per maturitatem nigerrima: βάτινα Galeno dicta, Latinis autem Vaticana.

Rubus Idæus, domesticus præsertim, *Framboisier*. Syluestris verò fert parua mora, melle aërio vestita, quod non colligunt mora Chamæbathi: ex his moris fit diamoron. Est & Cynosrodos, id est, Rosa canina nunc alba, nunc purpurea & odora: Gallicè *Esglantier de bon odeur* appellatur. & Rosæ Damascenæ dicuntur, *Roses de Damas*. Rubus ille humillimus ferens fraga ad Rubum Idæum à quibusdam refertur.

Rumex, Vide Lapathum.

Ruscus, μυρσίνη ἀγρία, vel (vt Theophrastus) κεντρομύρρινον, id est, syluestris & cuspidata myrtus, quæ quibusdam dicitur Oxymyrsine: ex qua facimus scopas illas, *Houssouers* vulgò dictas. Scribonius Largus vocat hanc Scopam regiam.

Ruta, πήγανον, vel (vt Theocritus) ῥύτη, *Rue*. Plutarchus lib. 3. Symposii sui scribit πήγανον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ὠνομάσθαι· πήγνυσι γὰρ ξηρότητι διὰ θερμότητα τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως πολέμιόν ἐστι ταῖς κυούσαις. id est, Peganum à viribus nominatum est. Cõcretum enim siccitate propter calorem semen efficit, atque omnino vterum gerentibus aduersatur.

S

Sabina, βράθυ, *Sauiniere*. Nomen Sabinæ à regione in qua multa est, habet.

Sambucus, vide Acte.

Sagapenum à pharmacopolis dicitur Serapinũ. Galenus in Antidotis ὀπὸν σαγαπηνὸν vocat. Frutex ferulaceus, ex quo is succus fluit, describitur à Ga-

leno lib.8. Simplicium.

Salix, *ἰτέα*, *du Saulx*.

Saluia, *ἐλελίσφακος*, *Saulge*. Nicander in Theriacis Saluiam *ἀγήσητα*, id est, medicam appellat.

Sampſucus, Maiorana, *Mariolaine*.

Sanguinaria, vide Polygonum.

Satyrium, vide Cynoſorchis.

Satureia, *θύμβρα*, Cunila, Latinè. *Sarriette*.

Scabioſa, non eſt Stœbe antiquorum: ſed quidã volunt Scabioſam eſſe Pſoram Aëtii. Sed eos falli ex eo coniicere licet, quòd huius fumo arborum erucæ non moriantur: quam tamen facultatẽ Pſoræ Aëtius tribuit.

Scammonia, vide Dacrydion. Cæterum Scammonia videtur dicta *ἀπὸ τοῦ σκάπτειν*, id eſt, à fodienda & cauanda radice. Nam (vt ait Dioſcorides) liquor colligitur deſecto radicis capite, tum in profundo tholi modo excauata radice, vt liquor in cauum confluat, qui deinde conchulis excipitur. Cicero dicit etiam Scammonea.

Scandix, herba ea eſt, quæ toties Athenis in theatro plauſum & riſum excitauit, cùm in Comœdia lepidiſſimi poëtæ, Dicæopolis ex agro in vrbem profectus rudis homo, ab Euripide eam peteret, *σκάνδικά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος*. Nouerant enim omnes vulgare illud olus, meminerántque matrẽ poëtæ illius quotidie in vrbem venientem, vendito eo olere, filium in ſumma paupertate theatro & ſpectaculo educaſſe. Nec antiquæ hominis paupertati illudebant, ſed virtutem in anguſtiſſima re admirantes exultabant. Nunc à vulgo *Acicula*, & *Pecten Veneris* dicitur.

Scilla, vulgò *Scipoulle, ou Charpentaire, & Oignon marin*. Pharmacopolæ *Squillam* vocant.

Scolymos Carduus, *Artichault*. Paulus Ægineta tamen & Aëtius ſcribunt Cinaram eſſe carduum domeſticum: Scolymon verò agreſtem.

Scordion, Latinè Trixago, ſeu Chamædrys paluſtris, vulgò dicitur *Chamara*. Herbula eſt virgulas mittens quadratas, rectas, oblongas, folia adſtringentia, florem ſuppurpuraſcẽtem. Scordium dictum eſt ab odore & acrimonia Scorodi, id eſt Allii.

Scorodon, Allium, *Aulx*. Sylueſtre Allium dicitur ὀφιοσκόροδον: quanquã (vt rectè conieciſſe Marcellus videtur) legendum eſt apud Dioſcoridem ἀφροσκόροδον, non ὀφιοσκόροδον. Quod ipſum confirmant Columellæ verba dicentis, Vlpicum, quod quidam allium punicum vocant, Græci autem ἀφροσκόροδον appellant, longè maioris eſt incrementi, quàm allium. Plinius conuertens verba illa Theophraſti de allio Cyprio, ποιεῖ τὸν ὄγκον ἐκπνευματούμενον, dicit Allio Cyprio in oleo & aceto trito, ſpumam multùm increſcere, adeò vt aphroſcorodon, à ſpuma, pro ophioſcorodo legendum ſit: cùm etiam ophioſcorodi nulla ſit apud authores mentio.

Scorodopraſum, quaſi dicas, Allium porrinum. Nam Porrum & Allium ſimul eſt.

Secale, ſecalis, *Seigle*.

Sedum, Vide Aeizoon.

Seris cichoreum, Vide Cichoreum & Intybus.

Serpillum, ἕρπυλλον, *Serpoulet*. Nicander ἕρπυλλον νομαῖον appellat, quòd per paſcua ſeſe continuè expandat. & φιλόζωον, quòd ſeipſum noua continuè ſobole & propagatione radicet. Serpit enim, à quo nomen habet.

Seſamon, σήσαμον, planta eſt ſimilis Milio, & ha-

bet ſemen ſimile Oryzæ. Italia olim erat fœcunda Seſamo, ſed deſitum eſt ſeri, quia emaciabat agros: vel, quod verius eſt, quia ex quo ex oliuetis olei copia habita eſt, & homines cœperunt melle & ſaccharo ad dulciaria vti, negligi etiã cœpit. Vulgò dicitur *Iugiolina*.

Seſeli Maſſilienſe habet folia fœniculi, ſed craſſiora, & vmbellam Anethi, Siler montanum dicitur. Allobroges vocant *Sermontain*: herbarii quidam vocant *Saxifragiam maiorem*.

Seſeli Æthiopicum eſt vulgaris *noſtra Terebinthus*, quæ viſitur in hortis D. Cardinalis Bellaii.

Sitanion ſpecies tritici trimeſtris, quod ſatum Martio menſe, tertio plerunque menſe abſoluitur. huius farina (quoniam magis emplaſtica eſt) vtitur Hippocrates in vulneribus. Lege illius librum de Fracturis.

Sycaminus, ἡ μορέα, Morus arbor, *Meurier*: συκάμινον, Morum, *Meure*.

Sycomorum Galenus ait ſe vidiſſe in Alexandria, cuius fructus ſimilis erat paruæ ficui albæ, ita vt in medio mororum & ficuum locari poſſet: vnde nomen inuenit, non (vt Dioſcorides ſcribit) διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως, id eſt, propter inefficacem guſtum, quaſi fatuam ficum. Celſus vocat hanc arborem dictionibus inuerſis Moroſycon.

Sideritis, *herba Iudaica* vulgò, & Tetraic. videtur ſic appellata, quòd vulnera ferro facta glutinet. σίδηρος enim ferrum ſignificat.

Siligo, ὄλυρα, ſub tritico comprehenditur, vt ex Dioſcoride facile eſt coniicere. quod Celſus confirmat his verbis, Firmius eſt triticum, quàm milium, idipſum quàm hordeum, & ex tritico firmiſſima ſiligo. Plinius vocat etiam Siliginem tri-

tici delicias : vnde Paulus Ægineta τρυφιμώτατον τῶν ἄρτων σιλιγνίτην dixit. hæc fruges etiamnum videtur in Gallia Narbonensi, vbi *Touzella* appellatur.

Siliqua, arbor, κεράτιον, *Carrubier* : fructus autem *Carrubes* in Gallia Narbonensi. Nomen à cornu (cuius figuram exprimit Siliqua) factum est. Vide Ceratonia.

Siliquastrum, Piperitis, quæ quibusdam dicitur Piper Indicū: aliis placet esse Cardamomi genus.

Silphium, *Beniouin*. Vide Laser.

Symphytum petræum vulgare, folio est origani, & capitulo thymi, sed cætera non respondent. tamen pro eo Bugla vti possumus. Nomen autem à glutinandis his, quæ discissa sunt, habet.

Symphytum minus, Belides, *Marguerites*.

Symphytum maius à posterioribus Latinis Solidago dictum est. In officinis *Consolida maior*. In quibusdam Galliæ locis *Auricula Asini* dicitur.

Sinapi, σίναπι, *Seneue*. *Moustarde*.

Sion, Lauer, vulgò *Berula*, *De la berle*.

Sisymbrium aliud dicitur Mentha aquatica, quæ plantata mitescit, & dicitur Balsamina : aliud est nostra Cardamine, *Cresson des ruisseaulx*. Vide Cardamine.

Smilax, Taxus, *If* : hanc abieti similem scribit Nicāder in Theriacis, odore admodum venenoso.

Smilax aspera, foliorum ambitu spinoso in Gal lia Narbonēsi visitur. Nihil pro cognoscenda hac planta Theophrasti historia certius est.

Smilax læuis, *Liset & Liseron*, à ligandis plantis, quibus adnascitur, vt Cissampelon esse verisimile sit. Quibusdam placet esse eam plantam quæ à Paduanis Liguribus Balsamina dicitur, & quæ pomum Hierosolymitanum Hetruscis dictum fert.

Smilax hortensis, frutex ferens phaseolos & fabas pictas: fructus dicuntur à posterioribus Græcis λόβια.

Smirnium, *Leuesche*, dictum est ἀπὸ τῆς σμύρνης, id est, à Myrrha, quam olet.

Solanum, στρύχνος, *De la morelle*.

Solanum Manicum, στρύχνος μανικός. vide eius descriptionem apud Theophrastũ. Sic dicitur, quòd furorem & insaniam excitet.

Solanum somniferum, στρύχνος ὑπνωτικός. Pharmacopolæ & herbarii *Solatrum dormitorium* vocant. Noxiam hanc herbam menti omnes tradũt, adeò, vt siquis vltra duodecim corymbos hauserit, mentis ecstasin sentiat. De Solano halicacabo diximus suo loco.

Sonchus alter candicans est & ἐδώδιμος, à Venetis *Lactucinus* dictus: Alter verò niger est, καὶ τραχύς. Vterque à vulgo Gallorum *Laicteron*, quo cuniculi aluntur, dicitur. Apuleius Lactucam leporinam appellat.

Sorbus, οἶα vel ὄν, *Cormier*. Sorbum est ipse fructus, *La corme*.

Sparganium ostenditur, quod licet quidam *Tormentillam* vocẽt, tamen non est vulgaris *Tormentilla*. Dictum est autem Sparganium, quòd habeat folium simile his cingulis, quibus in cunis infantes ligamus: τὰ σπάργανα enim sunt fasciæ.

Sphondylium vel Spondylium ostenditur simile Pastinacæ. Meminit huius herbæ Nicander in generali Theriace, quam aduersus venenata omnia conficit. Nomen habet à vertebris vel verticillis fusorum, qui spondyli μεταφορικῶς dicũtur.

Stachis, *Saluia mollis*, *Saluia montana*, *Saluia rustica* vulgò dicitur: vox significat Spicam. Nam vbi hæc

herba ad florem festinat,toto habitu est spicato.

Staphis agria nomen retinet. In officinis quibusdam dicitur *Pituitaria*, quòd eius semen mansum pituitam ex capite in os deducat. Illitum porrò ex oleo capiti puerorum, pediculos enecat, vnde Pedicularis herba à Latinis dicta est. vox significat vuam passam agrestem. Nam folia huius herbæ rugosam vuam magis, quàm integros acinos exprimunt.

Stœchas, dicitur Stœchas citri à pharmacopolis: dicta est autem à Stœchadibus insulis in mari Iberico. Multa est Stœchas præsertim Citrina in Gallia Narbonensi.

Stratiotes nascitur in aquis, nomen significat militarem.

T

Tamarix, vide Myrica: fiunt ex Tamarice cymbia, ex quibus potant, qui ex splene laborant. In hunc quoque vsum in Germania, vina Tamariscina nunc fiunt. vulgus hanc arborem *infœlicem* vocat, quòd nihil ferat, quanquam Plinius contra Dioscoridem & Galenum fructum ferre affirmat.

Thapsia nomen retinet: ab antiquis Latinis Ferulago dicebatur. Nomen id habet, quòd in Thapso insula primùm inuenta sit. nascitur in Apennino, vbi *Crassegnana* dicitur.

Taxus, Smilax, ις. Vide Smilax.

Teda, pinguior ramus Piceæ: Græcè *δᾳς*, & *δᾳδίον*. aliquàndo tamen pro arboris specie accipitur.

Telephium, vulgò *Faba inuersa*, *Orpinum*: aliis *Crassula maior* dicitur, & *Portulaca* agrestis. videtur sic dictum, quòd vulneribus, quibus rex Mysiæ Telephus consenuit (quæ etiam ob eam rem Telephia

appellantur) vulneratus ab Achille, auxilietur.

Terebinthus, τέρμινθος ea arbor est, ex qua fluit resina, quæ *Terebinthina* Veneta dicitur, pro qua nostri pharmacopolæ *Resina laricea* vtuntur.

Teucrium nomen retinet, & ostenditur ab herbariis. Nomen autem accepit à Teucro Aiacis fratre inuentore, vt Plinius author est, apud quem lege quomodo planta hæc inuenta fuerit. A quibusdam dicitur Chamædrys, quòd ei plantæ similis sit: hæc herba etiam vulneraria est, vino incocta. Hieronymus Tragus herbam, officinis & herbariis *Veronicam* dictam Teucriũ Dioscoridis esse credit.

Thalietrum, θαλίκτρον, ab herbariis putatur ea esse, quæ super muros nascitur, vulgò *Argentaria* dicta. Itali vocant *Brisaculo*, à fœdo eius odore.

Thymelæa, *Olinella* quibusdam, & *Linum syluestre* dicitûr. Sunt qui credant Thymelæam Dioscoridis verum *Mezereon* Mesuæ. Nam vtrique fructus Myrti baccæ æmulus est: folia etiam vtrique oleæ similia.

Thymbra, Satureia, *Sarriette*. Vide Satureia.

Thymum, θύμος vel θύμον, vt Theophrastus, *du Thyn*. Totam huius plantæ naturam longiore descriptione initio lib. 6. de histor. plãtar. Theophrastus complexus est.

Thlaspi, θλάσπι, vel (vt Galenus scribit) ἡ θλάσπη: vulgò *Nasturtium tectorum*, & *Sinapi rusticorum*. Nomen habet à θλάσαι, quod est frangere, quòd semen Nasturtii simile, disci figura, & velut ἀντεθλασμένον, id est infractum, habeat.

Thryallis, est tertia species Phlomidis, id est parui Verbasci, quæ dicitur Thryallis & Lychnis, quòd eius folia crassa & pinguia, ad lucernas sint

apta. Vide Lychnis.

Tilia, *du Tiller.*

Typha à vulgo Gallorum *Massa* dicitur, à similitudine insignis illius clauæ argenteæ vel aureæ, quæ ante magistratus gestatur. Nam hæc herba in paludibus & stagnantibus aquis erumpit, folio Cyperidi simili, caule alto, læui, enodi, in cuius capitulo lanugo densa est, quæ in pappum tandem euanescit. Sunt qui scribendum putent Ὕφλω, vt vnius literæ mutatione differat à cereali Typha, de qua multa à Galeno lib. 1. de Aliment. scripta sunt.

Tithymallus à Celso dicitur Lactuca marina, à vulgo *Lactuca capraria.* Galli *Herbe a laict.* Primus Tithymallus Dioscoridis est χαρακίας, quòd vallis muniendis aptus sit, qui etiam Amygdaloeides dicitur. Secundus Myrtites, à foliis Myrti, vel Rusci. Tertius Paralius, id est, nascẽs in locis maritimis. Quartus Helioscopius, quòd eius coma ad solis cursum circumagatur. Quintus Cyparissias à foliis Cupressi, vel potius Piceæ recens natæ. Sextus Dendroeides, id est arborescens, à ramorum copia. Septimus Platyphyllos, à foliorum latitudine, quem Galenus φλόμῳ προσήκοντα dicit, id est, Verbasco similem. Omnes herbæ, quæ lac purgatorium habent, sunt in genere Tithymallorum, *Turbith Mesuæ* quibusdam videtur secunda species Tithymalli. Nicander hanc herbam θυμαλίδα vocat, quam εὐγλαγέα, id est, lacte abundantem, appellat.

Tragopogon, Latinè Barba hirci: est autem ea planta, quæ ab Italis *Herba di prete* dicitur. Quæ verò ostẽditur pro Tragopogone, est verius Gerontopogon. Theophrastus describit alium Tragopo-

gona. Tu eum legito.

Tragoriganum Ruellius eam herbam putat esse, quæ vulgò *Mastic* dicitur: herba est folio Sampsuci, flore paruo, odorato, è cuius vmbella propendent veluti villi, similes incanis hircorum villis, vnde nomen habere creditur: nam τράγος, hircus est: odore Sampsuco non cedit.

Τράγος σπώδης, id est frumentaceus, quibusdam putatur esse Triticum barbatum. In quibusdam locis appellatur *Blé turquet*. Significat & confectionem ex zea & tritico, cuius meminit Hippocrates in libro de ratione victus in morbis acutis.

Τράγος πόα, id est, Tragus herba, nascitur in muris & petris Maio & Iunio, in officinis quibusdam dicitur *Vermicularis*.

Tribulus, τρίβολος, aquaticus præsertim, vulgò vocatur *Chausse trape*, apud Pictonas dicitur *Macre*. In Campania *Saligos*. Herba est nascens in stagnis & paludibus, folio vlmi, semine nucis magnitudine, duro & multùm aculeato, cuius nucleus non minus quàm castanea esculentus est. Nomen à triplici cuspide habet, ad cuius formam factæ sunt machinulæ ferreæ tetragona forma, quæ quancunque in partem incubuerint, vnum aut duos aculeos semper protendunt, murices à Latinis dicuntur.

Trichomanes, species Adianti, foliis Lentis palustris, à vulgo pharmacopolarum *Politrichon* dicitur. Vide Adiantum. Nomen habet à multa capillorum luxuria.

Τρίφυλλον, Latinè Trifolium odoratum, frutex est cubito altior, virgas tenues habens, nigris iunceisque adnascentiis præditas, in quibus folia sunt

Loto arbori ſimilia terna in ſingulis germinationibus, quibus recens natis rutæ odor ineſt, auctis verò Bituminis. in officinis *Trifolium* ſimpliciter dicitur.

Trifolium pratenſe album, *Treufle blanc.*

Trifolium pratenſe purpureum, *Treufle incarnat.*

Trifolium pratenſe luteum, *Treufle iaulne.*

Trifolium acutum, quod Oxytriphyllon dicitur (vt Scribonius Largus ſcriptū reliquit) naſcitur in Sicilia. Quod verò apud nos Oxy, ſiue Oxy triphyllon dicitur, officinæ & herbarii *Panem cuculi & Alleluya* vocant.

Tripolium, ſunt qui putant eſſe *Turbith Serapionis.* Tripolium autem ex eo dictum eſt, quòd eius folia (teſte Dioſcoride) ter die mutentur, Candida mane, Purpurea meridie, Punicea in occaſu. Vide Pityuſa.

Triſago, vulgò *Serratula, Quercula, Quercus terræ* dicitur. Vide Chamædrys.

Triticum in quibuſdā locis dicitur *Blé*, in aliis *Fourment.* Eius ſpecies & differētias lege apud Dioſcoridem & Columellam.

Tuber, *Treufle,* ὕδνον Græcè dicitur, vel οἴδνον, vt loquitur Theophraſtus, à verbo οἰδαίνω, id eſt tumeo. Simeon Zetus ſcribit eorum vſu frequenti Epilepſiam & Apoplexiam effici. Credidit antiquitas illi affinitatem eſſe cum cælo, nec niſi tonante Ioue naſci, vt Iuuenalis ſcribit,

–& facient optata tonitrua cœnas.

Tuſſilago, βήχιον, à Paulo Ægineta appellatur & Chamæleuce. Vide Bechion.

V

Valeriana, Græcè Phu, *Valeriane.* Quidam Latini vocauerunt Nardum ſylueſtrem.

Veratrum, Vide Elleborus.

Verbascum, Vide Phlomus.

Verbenaca, Græcè Peristereon, quòd columbæ circa hanc lubenter versari soleant. *Veruaine.* Duplex est Verbena, recta & supina. Recta est vulgi *Veruena.* Supina, ἱεροβοτάνη, id est sacra herba, est Verbena communis.

Viburnum, Vide ἄμπελος μέλαινα.

Vicia, *Vesse.* Varro eam dictam putat à vinciendo, quòd capreolos similiter viti habeat.

Vicia syluestris, est ea quæ dicitur Aphace, *Vesse sauuage, Vesseron.* Vide Aphace.

Vetonica, vel Betonica, κέστρον, duplex: Erratica quæ *Armoiries* à Gallis dicitur: Altilis quæ *Oeillets* vocatur. Nomen habet (vt ait Plinius) à Vetonibus in Hispania populis, qui eam herbam inuenerũt, quæ in Gallia *Betonica* dicitur. quãquam Betonica est & herba ea, quæ nobis *Betoine* dicitur. Vide Betonica.

Vinca peruinca, Clematis daphnoeides, *Peruanche.*

Viola est propriè ea quam vulgus *Giroflee* appellat. Vide Leucoion.

Viscum, ἰξός, *du Guy.*

Vitex, Vide Agnus castus.

Vmbilicus Veneris, Græcè κοτυληδών. Primæ speciei huius plantæ frequenti vsu marem concipi, quemadmodum secundæ speciei fœminam, Hippocrates scribit. Vide Cotyledon.

Vlmus, *Orme,* πτελέα.

Vnedo, Arbutus, arbor est & fructus, quem *Cerasium marinum coriarij* in Italia appellant. Dicitur autem Vnedo, quòd vnum tantùm comedere liceat: magnum enim dolorem capiti infert. Vide

Chamæcerasus.

Vnio antiquis Cepa erat, vnde Gallicum nomē, *Oignon*.

Vrtica, ἀκαλήφη, *Ortie*.

Vrtica mortua, quæ non pungit, Plinio Lamiū dicitur.

Vrticarum syluestrium acrior dicitur Cania.

Vrtica, quæ dicitur *Griesche*, nomen accepit à voce Græca ἄγειος. Vrtica autem Latinis ab vrendo dicta est: ἀκαλήφη verò Græcè καὶ ἀνήφεσιν appellata est, quasi μὴ ἔχουσα καλῶ ἀφῶ, quam non sit tutum attingere: excitat enim κνισμοὺς. vnde à quibusdam κνίδη dicta est.

X

Xanthium, Lappa, φιλάνθρωπος: herba quæ fert *des Gratterons tenans aux robbes*. Sic Græcis dicitur ὅτι ξανθὰς τρίχας ποιεῖ, id est, quòd flauum capillum faciat. Vide Lappa.

Xiphion, Latinè Gladiolus, cultellato folio herba, vulgò *Spatha segetalis*, *L'espee de bleds*. Plinius confundit aliquando Xiphion cum Cypero.

Z

Zea tritico similis est (vt Theophrastus ait) Spelta, *Peaultre*: laudatur multùm ab Homero qui aruum ζείδωρον passim appellat.

Zytho antiquorum respondet nostra Biria. Columella Zythi in suo carmine meminit, Ægypti inuentum, & eius vsum ostendens,

Iam Siser, Assyrióque venit quæ semine radix,
Sectáque præbetur madido sociata Lupino,
Vt Pelusiaci proritet pocula Zythi.

DE NOMINIBVS PISCIVM, EX Latinis & Græcis authoribus, cum Gallica eorum appellatione: quibus in postrema hac æditione multa accesserunt.

A

Ἄβραμις, *Breme.*

Asellus maior, Græcè ὄνος: minor, ὀνίσκος dicitur, *Merlus, Aigrefin.* Varro hunc piscem ab asini colore sic dictum scribit. Hic piscis febri laborantibus nō minus saluber est, vt Galenus ait, quàm quilibet alius saxatilis piscis.

Anguilla, ἔγχελις, *Anguille.* Anguillam Varro dictam putat, quòd angui similis sit.

Acus, ἡ βελόνη, vel ἡ ῥαφὶς, *Aiguille*: collum habet gruis vel ciconiæ similitudine, colorem verò argenteum.

Aurata, vel Orata, ὁ χρύσοφρυς: in Aquitania, *Daurade.* Sic autē dicta est, quòd (vt ait Ouidius in Halieuticis) auri decus imitetur. Nam & Græcum nomen supercilia aurea significat. Inter Auratas venditur nunc *Zaphirus* piscis, à colore cyaneo dictus, sapidissimus, qui fortasse fuit Scarus antiquorum.

Alosa vel Alausa, *Alose*: hoc nomine Gaza τὴν θρίσσαν piscem apud Aristotelem exprimit: Latini Clupeam vocant, quod nomen Veneti retinuerūt: *Chieppa* enim ab eis dicitur. Hic piscis in Aquitania tam frequens est, vt rectè plebis opsoniū Ausonius dixerit. In ea autē regione præsertim maior, *Coulac* vulgò dicitur: Pisces autem, quos hîc puellas *des Pucelles*, & in Aquitania *Gathes* vulgus vocat, de alosarum genere sunt. viri docti etiam eos pisces, qui vulgò *Harens & Sardes* dicuntur, putant ad hoc genus referendos.

Alburnus videtur piſcis, quem vulgò *Able* dicimus, qui, vt Auſonius ait, præda eſt puerilibus hamis: vel potius is piſcis eſt, qui etiamnum apud Santonas, *Aubourne* nomine à Latino facto, dicitur.

Ἀμία Romæ & Neapoli *Lampuga* dicitur. Piſcis eſt ſcombri magnitudine, rictu magno & luteo, dente vno in inferioris gingiuæ mucrone, qui ſuperius labrum & nares perforet, cæteris dentibus introrſus hamatis, & ingredienti eſcæ cedentibus, exeunti renitentibus: colore albo eſt, liuidis maculis veluti argenteis guttis diſtinctus. εὔχυλον autem, id eſt, boni ſucci, Hiceſius apud Athenæum ſcribit. Ἀμίαι autem dicuntur ὅτι οὐ κατὰ μίαν φέρονται, ἀλλ' ἀγεληδόν. id eſt, quòd non ſolæ, ſed gregatim viuant.

Apua, ἀφύη, *Anchois*. Sic dictus eſt piſciculus hic, quòd ex pluuia naſcatur. Latinè etiã lupus, quòd immani rictu pro portione reliqui corporis ſit præditus. Græcis etiam ἐγκρασίχολος dicitur, quòd caput bilioſo quodam humore & amaro imbutũ habeat. Itaque dum ex ea ſalſamentum fit, caput ei adimitur, ob id inutilis appellatur. Ex eo fit muria. lege Plinium libro 31. cap. 8.

B

Balena, ἡ φάλαινα, *Balene*: fiſtulam in fronte habet.

C

Cyprinus, κυπρῖνος, vel (vt eſt apud Athenæum) κυπρίανος, *Carpe*. Dorion autem apud eum authorem, λεπιδωτὸν, id eſt ſquamoſum, appellat.

Congrus, vel Conger, γόγγρος, *Congre*. Galenus hũc piſcem duræ carnis eſſe ſcribit, & quæ vix confici poſſit.

Cuculus, κόκκυξ, *Cocu*: à Maſſilienſibus *Gallina* di-

citur: à Neapolitanis, *Cæchus*: à Siculis, *Cochus*. Piſcis is irretitus vocem Cuculi auis ſimilem edit, vnde nomen inuenit. Numenius apud Athenæum hũc *ἐρυθρὸν* appellat, id eſt rubrum: quæ appellatio cõuenit piſci, qui pro cuculo oſtenditur.

Crocodîlus, ὁ *κροκόδειλος*, *Crocodile*. *κροκόδειλος* autem dicitur *παρὰ τὸ δειλὸς, καὶ τὸ κρόκος*: nam Crocodilus, præſertim terreſtris, crocum refugit. Ob id mellis confectores dum timent alueis à Crocodilis, crocum illinunt. vel *παρὰ τὸ δειλαίνεσθαι τοῖς κροκάλοις*, id eſt, à timendis littoribus maris. Nam marinus Crocodilus in litore maximè meticuloſus eſt.

Citharus Maſſiliæ appellatur *Truye*, à grunnitu: vnde apud Græcos nomen habet, quòd citharæ ſonũ referat. Hiſpanis Gallus dicitur, Romæ *Peſce di ſancto Petro*: cui videlicet Gallus cantauit. Piſcis hic ſetis hirtus eſt in dorſo. Cæterum, quòd is piſcis Rhombo ſimilis dicatur, id ad carnẽ potius, quàm ad formam referendum eſt.

Capito, ὁ *κέφαλος*, piſcis è Mugilum genere, *Teſtart*. Romæ *Cephalo* dicitur. Galenus optimum eſſe ſcribit, qui in puriſſimo mari verſatur. Plura de hoc piſce Hiceſius apud Athenæum lib. 9. Dipnoſophiſt.

Cancer, ὁ *καρκῖνος*, Plinio eſt commune nomen, quo *ὀστρακόδερμα* comprehenduntur. Ariſtoteles tamen eos cancros tantùm vocat, quibus corpus eſt rotundum. Cancer eſt etiam ſpecies *ὀστρακοδέρμου*. Galli vocant *des Crabes*. Galenus ſcribit Aſtacos, Paguros, Cancros, Locuſtas, Caridas & Gammaros dura carne conſtare, atque ob id difficillimè confici, ſed firmi alimenti eſſe.

Cete, *τὰ κήτη*, apud Ariſtotelem ſunt omnes piſces

maximi, viuipari. Paulus Ægineta tamen Thunnum ouiparum inter cete numerat.

Cochlea terrestris, ὁ κοχλίας, *Limasson, Escargot*. Cochlea aquatilis alio nomine dicitur Turbo, ὁ στρόμβος, *Limas de mer*. Dicitur autem Turbo, quòd ex amplo in tenue desinat, in vertiginem tortus. Hesiodus κοχλίαν φερέοικον, id est, Domiportam vocat. Plinius scribit Hirpinum instituisse viuaria cochlearum, cochleásque altiles ad eam magnitudinem perductas, vt singularum calyces octoginta quadrantes caperent. Carne, vt Galenus ait, dura sunt, & ob id concoctu difficili.

Colias, *Maquereau*, maculis liuidis, obliquis in lōgum in tergo. Scombrus duplo minor, maculis flexuosis, transuersis toto dorso.

D

Delphinus, vel Delphin, ὁ δελφὶς, *Daulphin*: numeratur inter cete, vt qui animal pariat. hunc piscem maximè φιλάνθρωπον esse Aristoteles & Ælianus scribunt: Simonísque appellatione ita gaudere, vt hoc tanquam illicio ductus, appellantes sequatur, à piscatoribus fide dignis auditum est.

Digiti, οἱ δάκτυλοι, ex genere testa obductorum, ab Adriatici sinus incolis *Cappæ longæ* dicuntur. Ex eo autem Digiti appellantur, quòd speciem humani digiti gerant. Vngues etiam dicuntur, quòd eorū testa vnguibus sit similis. Appuli hos pisces Imbrices appellant, quòd eorum testæ imbricibus similes sint. Appellantur alio nomine à Galeno & Athenæo σωλῆνες, αὐλοὶ, & δόνακες. lege Athenæum libro 2. Dipnosophist. Galenus scribit dura carne esse, & ob id δυσπέπτους.

Draco, ὁ δράκων, à multis creditur is piscis, qui *Viua* vulgò dicitur: hunc Galenus, Philotimi sen-

tentiam probans, inter eos qui sunt duræ carnis reponit. Sed reuera piscis *nostra Viua* multò maior videtur apud Santonas in litore Oceani Aquitanici, Draconi haud longè dissimilis.

E

Echinus, ὁ ἐχῖνος, orbiculatus, ex genere testa obductorum: vndique aculeis armatur, quibus pro pedibus ad ingrediendum vtitur. Ericius autem à Massiliensibus dicitur.

G

Gobio, Gobius, Cobio, ὁ κωβιὸς, *Gouion*, *Loches*, còcoctu facilis, & optimi succi est. Hicesius tamen apud Athenæum ὀλιγοτρόφους καὶ κακοχύμους esse scribit: quod, meo quidem iudicio, intelligendum est de his, qui in ostiis fluminum versantur. Vide huius piscis descriptionem apud Ausonium in Mosella.

Gammarus, ἀσακὸς, *Escreuisse de mer*. *Omar* Massiliæ adhuc Græcum nomen retinet. Locustæ forma est, quæ ἀσακὸς Græcè dicitur.

Gladius, ὁ ξιφίας, à Massiliensibus piscis Imperator dicitur, quòd rostro sit mucronato (vt Plinius lib. 32. cap. 2. scribit) & gladium similiter Imperatori gerere videatur.

H

Hippocampus pisciculus à Liguribus & Massiliensibus *Cabalus marinus* dicitur. Capite est oblongo & collo equino, rostróque oblongo, à cuius fronte tanquam iuba quædam propendet. flexu caudæ etiam equum refert.

Hirundo, χελιδὼν, *Harondelle*, à piscatoribus Massiliæ *Lendola* dicitur. Visus est hic piscis à viris fide dignis quatuor cubitis extra summam aquam ad lapidis iactum volare.

I

Icthyocolla piscis, cuius corium glutinosum est,quod ipsa nominis ratio ostendit,*Morue*.

Iecorarius, ἥπατος, rarissimus piscis, Abramidis speciem referens. Hunc Galenus inter molli carne pisces,& εὐπέπτοις reponit.

L

Lampetra eadem est cum Mustela, quæ Græcè γαλῆ dicitur. Est autem piscis longus,tenuis,& lubricus,sine pinnis, murenæ similis, colore nigricans,branchiis detectis instar foraminum,quæ septem vtrinque habet,*Lamproye*. Docti viri πασοφάγον,& quæ ab Oppiano ἐχινὴς dicitur,huc referũt.

Λάπος,*la Megre*, habet in capite duos lapides. De hoc pisce lege multa apud Athenæum lib.7.

Loligo, ἡ τευθὶς, similis est Sepiæ, nisi quòd aliquantò longior est, quàm Sepia, & quòd illa rubrum, hæc nigrum in timore liquorem fundat. Dicitur hodie Calamarium, & à Massiliensibus Græcam vocem retinentibus *Taute* appellatur. Calamarium autem dicitur,vel quòd scriptorii calami similitudinem gerat, vel quòd atramentum habeat. Hic piscis,etsi tangenti mollis est,carne tamen(vt Galenus ait) dura est, & ad conficiendum difficili.

Lucius, Ausonio dictus Glanis vel Glanius, ab incolis Ligeris & Sequanæ,*Brochet* dicitur. Piscis est omnium medicorum iudicio εὔπεπτος, & optimi succi.

Lupus, ὁ λάβραξ, *un Loup, un Varol* Italis. *Spigola* Romæ. Francis *un Bar*. Huius piscis descriptionem lege apud Plinium,Ausonium,Iouium,& Massarium. λάβραξ autẽ ἀπὸ τῆς λαβρότητος, id est, ab impetu & voracitate dicitur. Nam aliorum piscium

maxima vorago eſt. Ariſtophanes apud Athenæũ hunc piſcem σφώταπιν appellat, quòd (vt ego quidem arbitror) mira arte ex hamo elabatur.

Lutra, vel Lutris, ἐνυδρὶς, *une Loutre*.

M

Mugil, *Mulet*. Multa ſunt eorum genera.

Mytuli, μύες, *Moules*. Celſus vocat Muſculos, quorum iure aluus citari commodè poteſt. Diphilus apud Athenæum paruos Mytulos omnium optimos & ſaluberrimos eſſe ſcribit.

Mulus, *Rouget barbu*, *Barbehault* Burdigalæ, ἡ τρίγλα: à colore mulleorum calceorum apud Latinos dictus eſt, quibus purpurei coloris primò reges Albani, poſt Patricii vſi ſunt. Docti quidam homines ad mulum etiam referunt, quem vulgò *Rouget* dicimus, vel potius *Surmeuellet*. Nobilitatus eſt autem hic piſcis à Cicerone, qui eum Barbatulum vocauit. Gemina enim barba inferius eius labrum ornatur. Dicitur autem hic piſcis etiamnum in Græcia Trigla. Ligures & Maſſilienſes corruptè Trigã vocant. Qui Niceam incolunt, Strilham. Caro huius piſcis duriſſima eſt, & maximè friabilis, nutritque copioſiſſimè, quum bene cococta fuerit. Celſus tamen inter duros & teneros piſces medium facit. Cæterum Triglæ dicuntur, quòd (vt ait Oppianus) τριγόνοισιν ἐπώνυμοί εἰσι γονῇσι. Id eſt (Lippio interprete) Accipiunt Triglæ trino cognomina partu. Nam, vt ait Ariſtoteles libro 5. de hiſtoria animalium, ter anno pariunt. Alii ex eo Triglas dictas credunt, quòd triformi Dianæ dicatæ ſint.

Mænæ, αἱ μαινίδες: *Mendole* Maſſiliæ, *Meurta* Venetis, Maſſario putantur haleculæ: qualis fortaſſe eſt noſter Celerinus.

Muræna, μύραινα, vel Dorico more, σμύραινα, *Mu-*

rene: alia colore ſubnigro,luteis maculis diſtincto eſt: alia albo,nigris maculis vario, oris rictu,non aliter quàm anſeres, largiſſimo: foraminibúſque his caret,quibus Lampetra prædita eſt: nulláſque habet neque branchias, neque pinnas.Integra flexuoſo corporis impulſu natat: in arido etiam ſimiliter atque ſerpentes ſerpit.Carniuora eſt, dentibúſque malefica. Proinde Vedius Pollio eques Romanus, nouæ huius ſæuitiæ perſcrutator, ſeruos ad mortẽ damnatos, nõ ad feras, ſed in murenarum viuaria proiiciebat. Optimæ ex hoc genere ſunt,quæ Flutæ,à Græcis πλωταὶ, quaſi nauigabiles dicuntur,quòd in ſumma aqua fluitãtes mergi nõ poſſint. Piſcis hic in viuariis Romæ altilis fuit. Craſſus enim altilem murenã adamauit. Antonia Druſi etiam ſic in deliciis murenam habuit,vt gẽmatas inaures ei addiderit.

Murena fluuiatilis omnino noſtræ Lampetræ ſimilis eſt, & à quibuſdam Galeos dicitur. Athenæus Andreæ cuiuſdam authoritate affirmat falſum eſſe Murenas cum viperis coire.Murenarum porrò carnes non minus nutriunt, quàm anguillarum & congrorum,vt Hiceſius affirmat: verùm propter duritiam quandam innatam,& humorem tenacem difficillimè concoquuntur.Earum lactes multùm commendantur,quibus Heliogabalus(vt Lampridius refert) omnem aulam & ruſticos aliquando pauit.

N

Natex, *ἡ νηρίτη*, *Nacre.* Natrix Theodoro, cochlea marina,magnitudine exigua,turbinati generis,læui teſta,ampla & rotunda: ab incolis ſinus Adriatici etiam nunc Nerite dicitur.Hiſpani vocant *Caragolum,petit Limaſſon de mer.*

O

Orata, Vide Aurata.

Oſtrea, oſtreæ, vel Oſtreum, *τὰ ὄςρεα*, *Ouitres*, concharum generis nobiliſſima, teſtam ſcabram habent, inter lautiſſimos cibos recepta. Ea, quum Romana res magnitudinis & luxuriæ faſtigium teneret, Brunduſio in Lucrinum lacum transferebantur, vbi mirificè pingueſcebāt. Vnde Martialis,

Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino.

Fuerúntque adeò in honore ipſis gulæ proceribus, vt in remotiſſimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur. Galenus Oſtrea inter alia teſtacea carnem habere molliſſimam ſcribit, aluúmque valentius ſubducere, & corpus imbecillius nutrire. Plura de his Mneſitheus apud Athenæum libro tertio Dipnoſophiſtarum.

P

Paguri, *πάγουροι*, ex cancrorum genere, dorſo aliquanto læuiore, quàm cæteri cancri, forcipibus ita magnis ſunt, vt quicquid corripuerint, vehementer conſtringant. hi dum coquuntur, partim ruſeſcunt, partim nigreſcunt. Veneti eos *Poros* vocant, Maſſilienſes *Carabaſos*.

Paſſer, *ἡ ψῆττα*, Græcis nomen eſt commune, quo comprehendunt omnes hos piſces, qui vulgò *Soles*, *Poles*, *Plies*, *Quarlets*, *Limandes*, *Flez*, *Barbues*, *Turbots* dicuntur. Rhombus autem (quem Gallico nomine *Turbot* appellamus) & paſſer ſolo corporis ſitu differunt. Si enim Rhombum ſic in latus componas, vt oculi cælum ſuſpiciant, & mentum deorſum verſus ſpectet, pars ſupina erit dextra: ſed ſi ſimiliter Paſſerē conſtituas, ſupina pars erit læua. Rhōbus igitur eſt Paſſeri ſimilis, ſed amplior. Paſſer verò doctis quibuſdam hominibus *noſtra Flez*

est. Nam hic piscis supina parte candidus, & prona nigricans, similiter passeri aui est. Aliis putatur esse *Barbua nostra*, quam Rhombi fœminam quidā coqui appellant. Piscis hic mollem carnem habet, & quæ confici facilè potest.

Pastinaca, ἡ τρυγὼν, Planus & cartilagineus piscis. à Liguribus *Ferrasa*, à Massiliensibus & Monspessulanis *Glorieuse*, *Crapault de mer*, à Siculis *Bastonaca* dicitur. Gerit hic piscis in cauda aliquid, quo nihil pestilentius mare generat. Carnē habet mollem ac iucundam, nec concoctu difficilem.

Pectines, οἱ κλέυες, *Coquilles de Sainct Iacques*, binis auribus sunt ex genere testaceorum, quæ sanguine carent, noménque ex eo habent, quòd striati, pectinatímque, & rugis quibusdam diuisi sint. Quòd autem ab Aristotele pisces hi volare dicuntur, id ita accipiendum scribit Massarius, vt intelligas eos velociter se mouere, & veluti se eiaculari. Eorum ius, vt omnium ferè concharum, ad mouendam aluum confert. Tu plura de hac re apud Athenæum lib. 3. Dipnosophist. lege.

Pectunculi, *Pectuncles*, altera aurium mutili.

Pelamides, αἱ πηλαμύδες, parui Thunni. *Des petis thuns*. Nam à sexto mense ad annum Thunni Pelamides dicuntur. Dictæ autem sunt Pelamides, quòd in luto versentur. Pisces hos non esse tam dura carne, quàm maiores Thunnos Galenus ait: &, si sale condiantur, laudatissimis non cedere. Quod ipsum scribit Athenæus libro octauo Dipnosophist.

Perca, ἡ πέρκη, *Perche*. Alia marina est, alia fluuiatilis. Marinam tertio loco inter saxatiles Galenus reponit, Chana, Perca, Phycis, seu Fuca similes sunt.

Phoca, φώκη, Vitulus marinus, *Beuf de mer*, ex ge-

nere cetaceorum, ob id carnem durā habet, & excrementitiam.

Polypus, ὁ πολύπους, *Poupre*, à multitudine pedum nomen inuenit : ex mollium genere eſt, pedibus octonis conſtās, per quos acetabula quædam diſperſa habet, quibus quod apprehenderit, ita retinet, vt diuelli nequeat, adeò vt hominem in terrā deiiciat. Deſcribitur hic piſcis diligentiſſimè ab Ariſtotele libro quarto de Hiſtoria animalium, qui locus citatur ab Athenæo libro 7. Dipnoſophiſt. vbi de Polypi natura multa ſcribit. Cæterum etſi ex mollibus eſt piſcibus, tamen (vt Galenus ait) duram carnem habet, & concoctu difficilem.

R

Raia mas, ὁ βάτος, vel ἡ βατὶς, *une Raye*. Dicitur autem βάτος, quòd caudam ſpinis horrentem habeat. βάτος enim ſentem ſignificat. Inuenitur tamen huius generis piſcis cute læui, quem Græci λειόβατον dicunt: & aliis maculis diſtinctus, & ob id βάτος ἀστερίας dicitur. Piſcis hic, vt cartilaginea omnia, carnem mollem & concoctu facilem habet.

Rhombus, *un Turbot*, nomine Paſſeris ab Ariſtotele comprehenditur: Rhombus autem vox Græca eſt, ſignificans propriè figuram quadratam, ſolidam, cuius latera ſunt æqualia, anguli verò omnes obliqui. ad quam figuram piſcis hic effictus eſt. Cæterum mulieres veneficas ad lunam deducendam Rhombo vſas eſſe ex Martiale conicere licet,

Quæ nunc Theſſalico Lunam deducere Rhombo, &c.

S

Salar Auſonii ſine dubitatione eſt vulgaris *noſtra Trutta*. Prima ætate autem Salar purpureis guttis

diſtinguitur, *Ieune truitte*: Media maculis atris, *grande Truitte*, deinde Salmo.

Salmo, *Saulmon*, piſcis fluuiatilis, ſquamoſus, carne interius rubra.

Salpa, ἡ σάλπη, *Salpe*, *Vergadelle* apud Montem Peſſulanum. Piſcis eſt obſcœnus ſectans ſtercora, de cuius natura lege librum quintum de hiſtoria animalium Ariſtotelis, & Athenæum lib. 7. Dipnoſophiſtarum.

Sardas & Sardinas ex hoc dictas Galenus putat, quòd ex Sardinia importentur. Theodorus his vocibus Græca nomina, τριχίδας & τριχίας, apud Ariſtotelem exprimit. τριχίδες autem appellantur à minutis oſſiculis, pilorum ſubtilitatem æmulãtibus. Nos vulgò *Sardines*, *Anchois*, & *Sardes* appellamus.

Scombrus, ὁ σκόμβρος, ex genere lacertorum, à Liguribus & Neapolitanis dicitur *Lacertus*, à Maſſilienſibus *Auriolus*. Hiceſius apud Athenæum piſcẽ hunc εὔχυλον, id eſt, boni ſucci, plurimúmque alere ſcribit. Vide Colias.

Sepia, ἡ σηπία, *Seche*. De huius piſcis natura multa iam dicta ſunt in dictione Loligo.

Solea, βούγλωσσον, Lingulaca à Varrone, *Sole*: piſcis planus ſimilis Paſſeri, carnem mollem & confectu facillimam habet.

Sturio, vox eſt à vulgo excogitata ad ſignificandum magnum illum piſcem, quem Galli *Eſturgionem*, omnium lautiſſimum vocant: Atilus Latinè dicitur, ab Ariſtotele φωκαίνα, à Plinio Turzio: quidam exoſſem, alii entacum & Oxyrhinchon eſſe putãt. Piſcis hic Burdigalæ frequẽtiſſimus eſt, vbi *Creac* dicitur, quòd (vt ego quidẽ arbitror) eius caro quadrupedis carnem verius referat, quàm piſcis.

Paulus Iouius putat esse antiquorũ Silurũ,cui reclamat Massarius.Tu eorum commentarios lege.

T

Testudo,ἡ χελώνη, *Tortue*,ex eorum genere, quæ ὀστρακόδερμα dicuntur,& oua pariunt.

Testudo aquatilis,Mus marin' à Plinio dicitur.

Testudo terrestris,Mus terrestris dicitur. Aristoteles testudines in aqua versantes appellat ὠμώδας.Marinæ testudines in mari Indico,seu Taprobana insula ad tantam magnitudinẽ perueniunt, vt singularum testa habitabiles casæ tegantur.

Thũnus,ὁ θύννος,*la Thunnine*. Caro huius piscis vt cetaceorũ omniũ,dura est, & multùm excrementi habens,nisi sale condiatur, quæ tũc est nostra vulgaris *Thunnina*:optima quidẽ,si(vt scribit Aristoteles)ex annoso Thunno fiat.Dicitur autẽ Thũnus ἀπὸ τοῦ θύειν,id est ὁρμᾶν,hoc est,moueri multo impetu. Nam hic piscis & Gladius agitantur œstro Canis exortu. habet enim vterque piscis per id tẽpus sub pinna tanquam vermiculum , quem asilum vocãt, effigie scorpionis,magnitudine aranei:vnde fit,vt eo permotus Thunnus in nauigia exiliat.

Tinca, Merulæ marinæ simillima, *Tanche*: hunc piscem vulgi solatiũ vocat Ausonius in Mosella, quòd pauperioribus tantùm apponatur.

Torpedo,ἡ ναρκη,vulgò *Gramphus* ab effectu dicitur, quòd efficiat *Guttam grampham*, *La goutte grampe*. Nam leuem quendam torporem tangenti inducit.Dicitur etiã *Torpin*: Massilienses *Mirailler* à maculis,Ligures *Tremorizam* vocãt. Piscis hic ex genere cartilagineorũ est, carnẽmque mollem, iucundam (vt Galenus ait)& coctu haud difficilẽ habet. Athenæus tamen libro septimo Dipnosophistarũ huius piscis caput tantùm, & huic propinquas

partes confectu faciles esse scribit. Comeditur Venetiis & Ianuæ.

Trigla, Vide Mulus.

Tructa, vel Trotta, *Truitte*. Vide Amia & Salar.

V

Vertebra, ὁ σπόνδυλος, vel σφόνδυλος, Columellæ inter conchas est. Constat autem duabus conchis, atque ex posteriori parte vertebris quibusdam cõtinetur, vnde nomen inuenit.

Vmbra, ἡ σκίαινα, vulgò *Vmbrina*, frequens est piscis in Ligeri. Dicta est *Vmbra* à colore. Dicitur & ab Epicharmo apud Athenæum, σκιαθίς.

Vnguis, Vide Digitus.

Vrtica, ἡ ἀκαλήφη, à Plinio numeratur inter ζωόφυτα, id est, quæ nec animalium, nec fruticum, sed ex vtroque temperatam naturam habent. Totus carneus is piscis est, nullàque testa clauditur. Tactus eius, vt terrenæ vrticæ dolorem immittit. Ligures & Massilienses adhuc *Vrticam* vocant.

NOMINA AVIVM GRAECA ET Latina, cum Gallica eorum appellatione.

A

Acanthis vertitur à Gaza apud Ariſtotelem Spinus & Ligurinus. Quidam putant eam eſſe auem, quæ *Chardonneretus* dicitur. Dicitur autem Acanthis, ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, id eſt, à ſpinis, in quibus paſcitur.

Accipiter, ὁ ἱέραξ, Sacer ales à Virgilio Græcæ vocis vim exprimente dicitur, quo loco, Sacer pro magno, meo quidem iudicio, accipiẽdum eſt: nam Accipiter aquilam magnitudine æquat.

Acredula, ὀλολυγών, auis canora, à quibuſdam vulgò dictus *Ranatinus* eſſe creditur, aliis noſter *Tarinus*, aliis *Luſcinia*. Ex earum genere eſt, ex quibus futura tempeſtas prædici poteſt, vt ſcribit Aratus, ἢ τρύζει ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών. Quem verſum ſic interpretatur Cicero lib. 1. de Diuinatione,

Et matutinis Acredula vocibus inſtat. Deſcribitur hæc auis ab Arati interprete. tu eum legito.

Ægithus, ὁ αἴγιθος, auis eſt minima, diſſidens cum aſino: hic enim ſe ſpinis affricans, nidos eius diſſipat: quod adeò pauet, vt voce omnino rudentis audita, oua deiiciat. Vide Ariſtotelem lib. 9. de Hiſtor. animal. & Plinium lib. 10. cap. 75.

Alauda, Latinè Caſſita, ἡ κόρυς, κόρυδος, & κορυδαλὸς, *Alouette*. Quæ habet criſtam, περιφερικῶς, ἡ κόρυς τὸν λόφον ἔχουσα dicitur, quam Latini vno nomine Galeritam, Varro Galericulum appellat. Gallicè, *Cochevis*.

Anas, ἡ νῆττα, *une Cane, ou Canard*. Alexander Myndius apud Athenæum dicit marem maiorem eſſe, & magis verſicolorem, & id quod cæſium eſt in

oculis, paulò minus habere, quàm fœminam. Caro huius auis dura est.

Anser, ὁ χὴν, *une Oye*. Auis nota, cuius caro difficillimè concoquitur, alæ tamen ad coquendum faciles creduntur. Athenæus scribit Anserum præsertim σιτευτῶν, id est (vt vertit Plinius) fartilium, hepata apud antiquos πολυτελῆ, & Romæ olim περισπούδαστα, id est, magno studio parari solita. De qua re lege Plinium lib. 10. cap. 22.

Apes, apedis, ἄπους, quibusdam putatur esse auis, quam vulgò *Martinetum* vocant. Caret pedibus, ex quo nomen habet: hirundini vsqueadeò similis est, vt vix discerni possit.

Apiaster, ὁ μέροψ, Auicula est apibus nocens, vt scribit Aristoteles lib. 9. de Histor. animal. *Mesange* vulgò dicitur. Hæc auis simulatque volare didicit, parentes (vt Ælianus scribit) alit, pietatéque omnibus auibus ob id præstat.

Aquila, ἀετὸς, *Aigle*. Animal est violentum, neque modò in assequendis ad victum necessariis rapinas facit, sed etiam vsu carnium delectatur. Nam ad se explendum lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraque rapit. Ex auibus maximè acres oculos habet, adeò vt si felle eius ex melle Attico illinātur hebetes oculi, acutiores fiant. De eius natura lege Ælianum lib. 14. de histor. animal. De aquilarum generibus lege Plinium lib. 10. cap. 3.

Ardea, Ardeola, ἐρωδιός. *Heron*. Hanc auem pullis volandi imperitis ducem se præstare ferunt.

Attagen vel Attagena, ὁ ἀτταγὴν vel ἀτταγᾶς apud Aristophanem. Depingitur ab Alexandro Myndio apud Athenæū lib. 9. Dipnosoph. Est (inquit) perdice paulò maior, cuius dorsum versicoloribus maculis distinctū est, testáque figulinæ coloris speciē

gerit, niſi quòd magis rufum eſt. Graui eſt corpore & breuibus alis, vt à canibus facilè capiatur. pulueratione gaudet, & ſicut gallinacei, grano vtitur. Caro huius auis ad coquendũ facilis eſt. Laurẽtius Valla in Raudẽſem ab Italis vulgò *Francolinum* vocari ſcribit. Ariſtophanis interpres ſeruos, quibus frequẽtia ſtigmata faciẽ deformarẽt, à poëtis dorſi hui⁹ auis ſimilitudine, attagas dictos fuiſſe ſcribit.

B

Bubo, ὁ βύας, *Hibou*. Auis ſimilis noctuæ, ſed non minor Aquila, vt Ariſtoteles refert.

Buteo, ὁ τριόρχης, Auis ex accipitrũ genere. *Buzart*. Sic autem Græcè dicitur à teſticulorum numero.

C

Caprimulgus, αἰγοθήλας, auis montana, paulò maior quàm merula, minor verò quàm cuculus, in caprarum ſtabula aduolans, earum vbera ſugit, qua iniuria vber extinguitur, & capræ cæcitas oboritur. *Grand merle qui tette les cheures.*

Carduelis vel Carduelus, ἡ θραυπὶς, *Chardonneret*. Ariſtoteles lib. 8. de Hiſtor. animal. refert ex his eſſe, quæ ſpinam appetunt: in quibus etiam Spinus ſiue Ligurinus eſt, quem Græci ἀκανθίδα vocant: vnde factum arbitror, vt omnes eas aues *Chardõnerettos* Gallico ſermone appellemus, quæ ſpinas & carduos appetant, etſi inter ſe differunt.

Caſſita, *Alouette*. Extat elegans apologus de Caſſita apud Gellium lib. 2.

Ciconia, ὁ πέλαργος: parentes ætate exacta, magna cura alit, vnde ἀντιπελαργεῖν, verbum factum eſt: & πελαργικὸς νόμος, lex ab Ariſtophane dicitur, qua liberi parentes alere iubentur. πέλαργος autem dicitur διὰ τὸ ἔχειν πτερὰ μελάντερα, ἢ λευκά: πελὸν enim nigrum, & ἀργὸν, album ſignificat.

Cinclus, ὁ κίγκλος, putatur à quibuſdam, quæ vulgò dicitur *Battemare*. Ex his auibus eſt, quæ ſemper caudam mouent, & ob id à quibuſdam σεισοπυγίδες vocari Suidas ſcribit: quod verbum exprimere volentes Latini quidam, Motacillam audacter vocauerunt. Auis eſt infirma, & quæ per ſe nidum cōſtruere non poteſt, vnde pauperes, ruſticorum prouerbio, Cincli vocantur.

Circus, ὁ κίρκος, tertia ſpecies accipitris, quam vulgò appellamus *Quercerelle*.

Columbus, vel Columba, περιστερός, vel περιστερά, nomen eſt, quo ſpecies omnes τῶν περιστερῶν ab Ariſtotele lib. 5. de Hiſt. animal. deſcriptas complectimur: quanquam & περιστερά, ſpecies eſt minor Palumbo, & maior Vinagine, de quibus ſuo loco dicetur. Ælianus ſcribit Columbum excluſis pullis terram ſalſuginoſam in os eis indere, vt ea guſtata, deinde facillimè reliquis cibis veſci queant. huius auis caro (vt ſcribit Galenus) ad coquēdum facilis eſt. Cæterum quod vulgus putat hāc auem felle carere, id falſum eſt: nam inteſtino in ea aue fel iunctum eſt.

Cornix, ἡ κορώνη, *Corneille*. Hæc auis (vt refert Ariſtoteles lib. 5. de hiſtor. animal.) caſtiſſima, & coniugalis amoris ſeruantiſſima, ad vitæ extremum vidua permanet, vnde in nuptiis olim veteres, poſt Hymenæum cornicem inuocabant, hócque concordiæ ſymbolum his dabant, qui liberorum gratia conueniſſent.

Coturnix, ἡ ὄρτυξ, *Caille*. Phanodemus apud Athenæum dicit Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiuſmodi volucres ex mari proficiſcuntur in eam inſulam portuoſam. Dicta eſt autem Coturnix (vt Feſtus ait) à voce, à qua

multis auibus nomina indita sunt.

Coruus, ὁ κόραξ, *Corbeau*. De huius auis intelligẽtia lege mira apud Plinium lib.10.cap.43.

Cuculus, ὁ κόκκυξ, *Cocou*. Sapiens est auis, cui (vt Ælianus ait) cùm excludendi pullos facultas non sit, propter frigidam corporis temperationem, in alaudæ & luteolæ nido parit, quòd non ignoret ab his oua suis persimilia pari solere. Si autem earũ auium nidos vacuos repererit, in alios diuertit, vbi oua sunt, hisq; sua immiscet: quæ si plura fuerint, ex his quædam perdit, ac in eorum locum sua supponit, quæ non ab illarum ouis ob similitudinem internosci possint, atque ea postea ab alauda vel luteola excluduntur.

Curuca, ἡ ἐπιλαΐς, vel ὑπολαΐς, auis est, quæ Cuculi oua fouet & excludit: à quibusdam in Gallia dicitur *Verdon*.

Cypsellus, ὁ κύψελος, auis est hirundini similis, eadem cum Apode: quam auem vulgò *Martinetum* appellari diximus.

F

Ficedula, ἡ συκαλὶς, auis cui nomen à ficu, qua, vt Varro ait, hæc auis saginatur & pinguescit: vel quòd ficuum tempore (vt Alexander Myndius apud Athenæum refert) capiatur. appellatur vulgò *Bequefigue*. De huius auis natura lege plura apud Aristotelem libro 9. de Histor. animalium, quo loco eam aliquando μελαγκόρυφον, id est, atricapillam fieri ait.

Frigilla, ἡ σπίζα, hæc auis apud Latinos (vt Festus ait) ex eo dicta est, quòd frigore cantet & vigeat: vulgò dicitur *Beree*.

Fulica, vel Fulix, ὁ κέπφος, vulgò *Foulque*. A quibusdam etiam dicitur Diabolus, quòd furua sit.

viuit in mari vel ſtagnis: ob id vulgò *Poulle d'eaue* dicitur: ex ea venti prognoſticon Aratus ſumit, cuius interpres multa de ea ſcribit.

G

Galerita, Vide Alauda.

Gallina, *ἀλεκτορὶς, une Poulle ou Geline.* Thomas Magiſter annotat vocem *ἀλεκτρυὼν* ſignificare marem & fœminam, *ἀλεκτορὶς* autem eſſe vocē planè poëticam, *ἀλέκτωρ* verò vocabulum eſſe *ἀδόκιμον*: verùm is fallitur: nam Ariſtoteles lib. 6. de Hiſtor. animal. voce *ἀλεκτορὶς*, & Ariſtophanes in Nubibus vocabulo *ἀλέκτωρ* vtitur.

Gallinago, *ὁ σκολώπαξ*, vel *ἀσκαλώπαξ*, *Bequaſſe, Videcoq*: Attageni (vt Ariſtoteles ait) ſimilibus pennis eſt, magnitudine Gallinulæ, roſtro longo, curſu celeri. Nemeſianus poëta eam verſibus pulcherrimè depingit,

Cùm nemus omne ſuo viridi ſpoliatur honore,
Fultus equi niueis ſyluas pete protinus altas
Exuuiis: præda eſt facilis, & amœna Scolopax,
Corpore non Paphiis auibus maiore videbis.
Illa ſub aggeribus primis, qui proluit humor
Paſcitur, exiguos ſectans obſonia vermes.
At non illa oculis, quibus eſt obtuſior, etſi
Sint nimium grandes, ſed acutis naribus inſtat,
Impreſſo in terram roſtri mucrone, ſequaces
Vermiculos trahit, & vili dat præmia linguæ.

Gallus, *ἀλεκτρυὼν*, *ἀλέκτωρ*, tanquam *ἀπολέκτωρ*, id eſt, à lecto reuocans, *un Cocq.*

Graculus, *ὁ κορακίας*, primum genus Monedularum, *une Graille emmantelee.*

Grus, *ὁ γέρανος, une Grue.* Cicero ſcribit Grues, cùm loca calidiora petentes maria tranſmittunt, trianguli formam efficere.

H

Hirundo, χελιδὼν, *Harondelle*, auis est nota, veris nuntia: cui à natura summum donum tributum est, vt si acu earum oculi puncti fuerint, atque excæcentur, visum recipiant.

L

Liuia, πελειάς, Columbæ species, *un Bizet*.

Luscinia, ἀηδὼν, ab ἀεὶ & ᾄδω, quasi perpetuò canens vbi semel incœperit, *Roßignol*. Multa de huius auis natura lege apud Aristotelem lib. 4. & 9. de Histor. animal. & Plinium lib. 16. cap. 29.

Lutea, ἡ χλωρεὺς, videtur esse fœmina Vireonis, *La femelle du Lorion*. Sic autem dicta est, quòd inferiorem partem pallidam habeat.

M

Meleagris, *Geline d'Aphrique*: parit oua rubro interpuncta, vt Phasiana. Descriptionem huius auis habes apud Ælianum.

Mergus, ἡ αἴθυια, auis ex qua tempestatem prænoscimus: de qua lege Aratum & Virgilium, *un Plonger*. Mergus autem ideo dicitur (vt scribit Varro) quòd cibum captans, se subinde in aquam immergat.

Merops, lege Apiaster.

Merula, ὁ κόσσυφος, *Merle*, huius auis caro durior, quàm perdicis aut attagenis.

Miluus, ἰκτῖνος, *Milan*, auis est nota, quã Ælianus vsqueadeò rapacẽ esse scribit, vt carnes è macello auferat, tamen ex Olympiæ aris nunquã attingit.

Monedula, ὁ κολοιὸς, *Chouette*, furatur aurum, vnde illud est Ciceronis in Oratione pro Flacco, Nõ plus aurum tibi, quàm monedulæ committebãt. Grammatici deducunt κολοιὸν à verbo κλῶ, quod clamo significat, & pleonasmo τῶ ο & οι fit κολοιός.

Nam clamoſa auis eſt.

N

Niſus, quibuſdam videtur eſſe *noſtre eſpreuier*. De mutatione Niſi in hanc auem lege Seruium grãmat. in 1. Georg.

Noctua, ἡ γλαῦξ, *Hibou, Chathuant*. à Latinis ſic dicta eſt, quòd noctu volet & cantet.

O

Olor, κύκνος, *Cygne*. Huic aui tanta eſt in extremo vitæ ſpiritu tranquillitas, vt ſibi tãquam næniam cantet, quanquã Alexander Myndius apud Athenæum dicit ſe morientes Cygnos affectatum fuiſſe, eorum tamen cantum non audiuiſſe.

Onocrotalus, *Butor*, ſimilitudinem oloris habet, & quum collum in aquam mergit, velut aſini ruditum edit, vnde Onocrotalus dicitur, quaſi Aſini clamor.

Ortygometra, ὀρτυγομήτρα, *Le roy & mere des Cailles*. Auis eſt (vt Alexander Myndius apud Athenæũ refert) Turturis magnitudine, longis cruribus, colore inter croceum & viridem medio.

P

Palumbus, Palumba, vel Palumbes, palumbis, φάττα, *Ramier*, ex columborum genere, maior quàm Vinago. Columborum autem ſpecies apud Ariſtotelem lib. 8. ſunt quinque, φὰψ, φάττα, περιστερὰ, οἰνὰς, τρυγὼν (nam lib. 5. φάσσα omittit) id eſt Palumbes, columbus, vinago, turtur, vt Gaza interpretatur, qui duas primas voces Græcas vna dictione, Latini ſermonis paupertate exprimere coactus eſt. Aquitani verò, vt diſtinctæ aues ſunt, ita diuerſis nominibus eas appellant. φὰψ enim ab eis, ſermonis Græci veſtigia adhuc retinentibus, *Phauier* dicitur.

Paſſer, ὁ στρουθὸς, *Vn moineau.* Huic aui propter ſalacitatem, breuiſſimam vitam eſſe ferunt. Eſt & alius Paſſer alaudæ magnitudine, de quo Actuarius medicus lib.2. Regaliũ ſermonũ, ἔστι δὲ ὁ μὲν στρουθὸς ὁ μέγας ἐπίγειός τις, καὶ μήτε ἐν δένδροις, μήτε οἰκηματίοις οἰκεῖ, καθιζάνει δὲ ἐν θαλλοῖς ἄκροις τῶν θαμνῶν· φωνῇ μάλα σφόδρα κελαδίζων, τὸ δὲ χρῶμα καὶ μέγεθος ὅμοιον τῇ κορυδαλῷ, καὶ τὸν χειμῶνα οὐχ ὁρᾶται. Id eſt, Eſt autem Paſſer magnus terreſtris aliquis, non in arboribus, neque in domibus habitat, verùm in ſummis virgultis deſidet, voce admodũ garrula, colore & magnitudine alaudæ ſimilis eſt, & hyeme nòn apparet. Porrò τῶν στρουθῶν nomine auiculas omnes in dumis verſantes Galenus ferè intelligit.

Pauo, vel Pauus, ὁ ταώς. Auis nota.

Paua, fœmina Pauonis ab Auſonio dicitur, tamen Columella ſemper Pauonem fœminam dicit. Ταὼς autem (vt Athenæus ait) dicitur ἀπὸ τῆς τῶν πτερῶν τάσεως. Id eſt, ab expandendis pennis. Galenus ſcribit huius auis carnem, quàm Phaſianorũ & Attagenũ duriorẽ fibroſioremque, & ad coquẽdum difficiliorẽ eſſe. Pauone ſic delectabatur Alexãder, vt eius interfectori magnã mulctã irrogarit.

Perdix, ὁ πέρδιξ, *perdrix.* Athenæus ſcribit lib. 9. πέρδικας & κακκάβας dici, vnde factum eſt κακκαβίζειν, & verbum caccabo, quod author carminis Philomelæ apud Ouidium perdici tribuit. Huius auis caro à Galeno inter ea quæ ad coquendum facillima ſunt refertur.

Phalacrocorax, id eſt, Coruus aquaticus, *un Cormorant.* Plinius lib.10. cap.48.

Phaſianus, ὁ φασιανὸς, *Phaiſant.* Hæc auis à Phaſi fluuio ad nos traducta eſt. Martialis,

Argiua primùm ſum tranſportata carina.

Antè mihi notum nil nisi Phasis erat.
Huius auis caro, quòd ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni similis est, voluptatem tamen in edendo superat.

Pica, ἡ κίττα, *une Pie*. Auis nota, quæ humana profert, de qua Martialis,

Pica loquax certa dominum te voce saluto:
Si me non videas, esse negabis auem.

Pica glandaria, *un Iay*.

Picus Martius, δρυοκολάπτης, ab Aristotele, id est, quercus percussor dicitur, *un Piuert, un Pic*. Nomen habet apud Latinos à Pico Saturni filio. lege Plinium lib.10.cap.18.

Psittacus, ἡ ψιττάκη, *un Perroquet*, auis est in India frequens, vbi tamen eam comedere religio est. Sacra enim putatur, quòd humanam verborum appellationem explanata oris expressione imitando consequatur. Ælianus & Plinius lib. 10. cap. 42. & Cato de re Rustic. lib. 3. cap. 9. & 13.

Q

Querquedula, κιτχεὶς, *un Rasle*. Refertur à Varrone lib. 3. de re Rustic. inter eas aues, quæ non cōtentæ solùm terra sunt, sed aquam requirunt, vt anseres & anates.

S

Struthiocamelus apud Plinium lib. 16. cap. 5. *Au struche*. Galenus tamen affirmat στρουθιοκάμηλον non esse vocem veteribus consuetam, qui eam auem μεγάλην στρουθὸν semper vocauerunt. Struthiocamelum autem dictum opinor, quòd multa camelo similia habeat: excelsum caput & paruum, lōgum collum, tibias procerissimas, & frequētibus squamulis compactas. Caro eius excrementitia est, & ad coquendum difficilis.

Sturnus, ὁ ψάρος, *Estourneau*, auis gregatim volãs, vulgò nota.

T

Tarda, ὠτὶς, vel οὐτὶς, *Houtarde*, asio aliter dicitur Plinio: Latini nomen huic aui à tardo volatu indiderunt. Nam (vt Xenophon apud Athenæum ait) volatu adeò breui vtitur, vt siquis instet, eam capere possit. Græci autem à plumis circum aures demissis, ita vt auriculas referant, ita vocauerunt. Athenæus hanc auem μιμητικὴν, id est eorum quæ homo agit, imitatricem: atque hoc modo à venatoribus capi scribit. hi enim pharmaco aliquo κολλητικῷ oculos inungũt, quo cilia sibi glutinẽt: quod dum imitari studet hæc auis, cæca fit, faciléque capitur. Caro eius inter grues & anseres media est.

Trochilus, Regulus, πρέσβυς, quasi auium præses ab Aristotele dicitur, vulgò *Regaliolus, un Roytelet.*

Turdus, ἡ κίχλη, *une Griue*, ab omnibus ferè dicitur. Huic aui quanquam Martialis primas inter aues tribuit, tamen eius caro, quàm perdicis, attagenis & columbæ (si Galeno credimus) durior est.

Turtur, ἡ τρυγὼν, *Turterelle*, ex genere colũbarum. Nomen apud Græcos & Latinos à sono ei aui inditum est.

V

Vespertilio, ἡ νυκτερὶς, *Chauuesouris*, mediæ cuiusdam speciei inter auem & murem est, vt Mus alatus dici possit. Ex volucribus solus Vespertilio (vt Plinius ait) parit. dicitur autem Vespertilio, quòd vespere se ad volandum proferat.

Vinago, ἡ οἰνὰς, auis est ex genere columbarum, de qua iam dictum est, *Grand colomb*. Vinaginẽ autem, vel οἰνάδα dictã arbitror, quòd vindemiæ tẽpore appareat. Sed locum hunc περὶ οἰνάδος apud

Aristotelem corruptum vir quidam doctissimus suspicatur, legendúmque putat, ἡ ἰνὰς ἀπὸ τῶν ἰνων, quòd ea auis ex neruis multis, illísque validissimis constet, vt neque parari nisi detracto tergore facilè possit. Hæc auium pulcherrima est torque insignis, plumis versicoloribus, corpore amplo, pedibus humilibus: in Hispania frequens est.

Vireo, χλωρεΐων, *Lorion*, Gallico nomine dicitur, Vide Lutea.

Vlula, ὁ αἰγώλιος, noctu pascitur, die raro apparet, *Cheuesche*, alii *Hibou*. Seruius Grammaticus ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, id est, ab vlulando dictam putat.

Vpupa, ὁ ἔποψ, Auis cristis è capite exeuntibus galeata, *Huppe*. In quibusdam locis Galliæ dicitur *Putput* à foetore. Nam nidum suum hominis stercore, luti loco illinit, ne homines ad pullos suos accedant.

Vultur, ὁ γύψ, *Vaulteur*. Auis est carniuora. in hominum enim cadauera infestissima fertur, ac hominem ad moriendum vicinum, quando supremum vitæ diem agat, diligenter obseruat. Expeditos etiam in bellum exercitus præsensione quadã consequitur, planè sciens, & quòd ad bellum proficiscantur, & quòd omnis pugna strages edere soleat. Locum futuro bello septem ante dies, quàm pugna committatur, præuidet, in eámque partẽ, in qua alterutra pars succũbet, respectat. Quàobrem reges olim speculatores solebant præmittere, qui renuntiarent ad quamnam partem vultures oculos referrent.

INDEX VVLGARIVM NOMInum Arborum, Fruticum, & Herbarum, aliorúmque vocabulorum, quæ in ordine Alphabeti libri non inueniuntur.

INDEX NOMINVM GALLIcorum & vulgarium pifcium, ac earum dictionum, quæ in ordine alphabeti non repe-riuntur.

INDEX NOMINVM GALLIcorum & vulgarium auium, ac eorum vocabulorum, quæ ordine alphabeti digesta non sunt.

FINIS.

